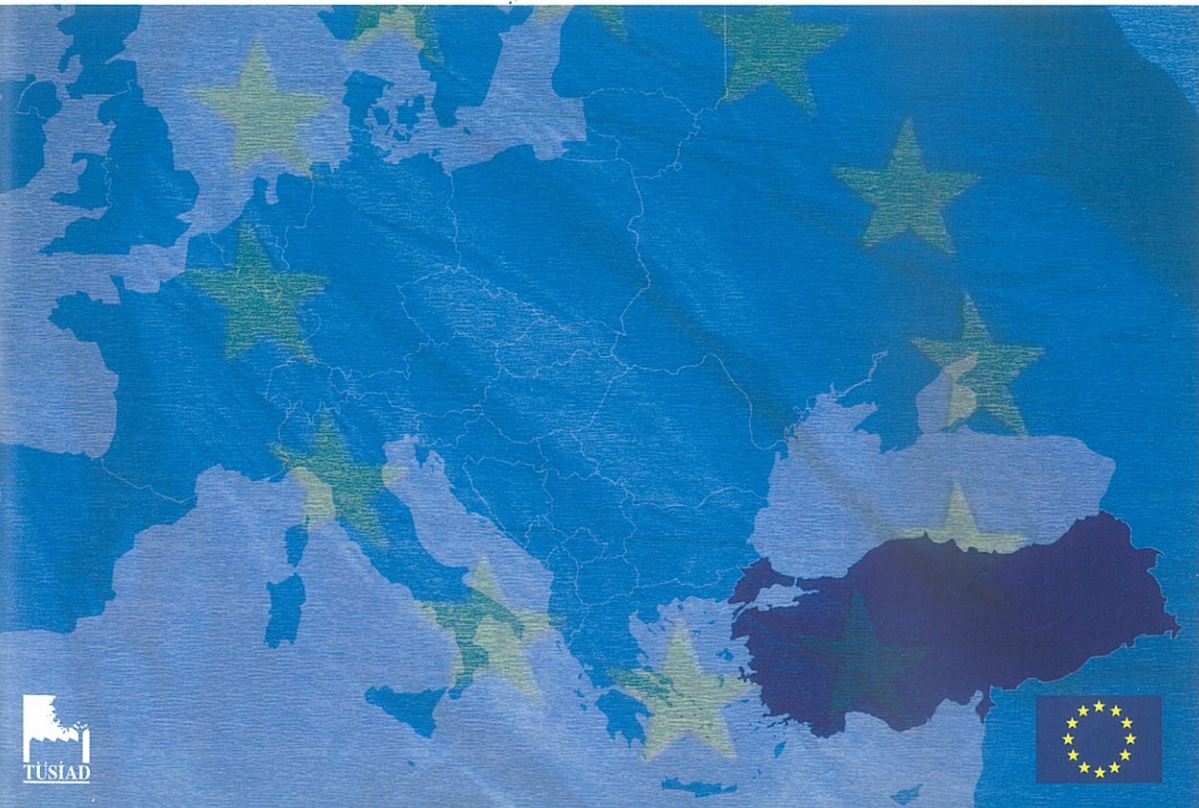

AVRUPA POSTASI

**TÜRK SANAYİCİLERİ VE
İŞADAMLARI DERNEĞİ**

**AVRUPA KOMİSYONU
TÜRKİYE TEMSİLCİLİĞİ**

AVRUPA POSTASI

Mayıs 2004

(Yayın No. TÜSİAD-T/2004/5-374)

Meşrutiyet Caddesi, No.74 34420 Tepebaşı/İstanbul
Telefon: (0212) 249 07 23 • Telefax: (0212) 249 13 50

© 2004, TÜSİAD

Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK. uyarınca, kullanılmazdan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekil ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.

ISBN : 975-8458-70-1

Baskı:

LEBİB YALKIN YAYIMLARI VE BASIM İŞLERİ ANONİM ŞİRKETİ
Oto Sanayii, Barbaros Cad. No.78 34396 4. Levent-İSTANBUL
Tel: (0212) 282 39 00 Faks: (0212) 280 99 34

İçindekiler

Sayfa N o.

Önsöz	4	
Avrupa Postası Ekibi	5	
1.Bölüm	Avrupa Birliği Türkiye'ye ne kazandırır ?	6
2.Bölüm	Türkiye Avrupa Birliği'ne ne kazandırır ?	9
3.Bölüm	AB yaşam kalitesini yükseltebilir mi ?	11
4.Bölüm	Bir büyük sorun. İşsizlik ve Emeklilik	13
5.Bölüm	Din etkeni belirleyici mi?	15
6.Bölüm	Türkiye ve AB'nin "Sağı-Solu"	17
7.Bölüm	Avrupa'da "Yerel Yönetim" modelleri	21
8.Bölüm	Avrupa yolunda hukuk	24
9.Bölüm	Gümrük Birliği ne kazandırdı?	27
10.Bölüm	6.Çerçeve Programı. Geleceğe yatırım	30
11.Bölüm	Türkiyeli KOBİ'ler ve Avrupalı pazarlar	32
12.Bölüm	Avrupa ile Mali İşbirliği	35
13.Bölüm	Devletin "@" hali	37

Önsöz

Türkiye için AB süreci çok bilinmeyenli bir denklem. Yıllara mal olmuş bir "macera" olması ve AB müktesebatının karmaşıklığı nedeniyle, söz AB'den açıldığında tartışma ortamı çelişkilerle dolu olur. Umut ve endişe, yüzeysel kalma ve ayrıntılara girme, bilgi ve bilgisizlik gibi değişik nitelikleri içinde barındırır tartışmalar. Bazen de, bir sohbetle konu AB'den açıldığı zaman tartışmalar kısır döngüye dönüşür: "Onlar bizi almaz ki", "İki yılda gireriz" "Türkiye'yi oyuyorlar"...

TÜSİAD'ın, Avrupa Komisyonu'nun desteği ile hazırladığı "E-Mag" AB hakkında model bir radyo programı ve internet sitesi projesi kapsamında yer alan "Avrupa Postası", 27 Eylül 2003 – 27 Mart 2004 tarihleri arasında NTV Radyo'da yayınlandı. Sunuculuğunu ve yapımcılığını gazeteci-yazar Zeynep Göğüş ve NTV Radyo program yapımcısı Murat Gener'in üstlendiği program boyunca, dinleyicilere genel tartışmaların dışında bir bilgi ve görüş demeti sunulması amaçlandı.

24 bölüm boyunca her Cumartesi dinleyicilere yeni bir dosya konusu sunuldu. Bu dosyalar kimi zaman güncel gelişmelerden yola çıkarak hazırlandı, kimi zaman da kobilere, gençlere, kadınlara, işçilere, memurlara, çiftçilere, yol gösterebilecek, yaşamın içinden konu başlıklarından seçildi. Her özel dosya için uzmanların katkısı sağlandı. 24 hafta boyunca, stüdyoda, 200'den fazla konuk ağırlandı. Karmaşık ve ağır bir teknik anlatımdan uzak kalmaya özen gösterilerek, dinleyicilere her hafta yeni bir AB politikası anlatıldı.

Programa her hafta bir sivil toplum kuruluşu konuk edildi. Nüfusunun yarısı genç olan Türkiye'de gençler, AB konusunda bilinçlensin istenildi. Bunun için her hafta bir gençlik programı hakkında bilgi verildi.

Ayrıca, 24 bölüm için, 24 ayrı AB sözlüğü bölümü hazırlandı.

www.avrupapostasi.org adresine tüm yayınların çözümleri kaydedildi.

Özetle, çok bilinmeyenli denklem olan Avrupa Birliği, Avrupa Postası aracılığıyla Türk kamuoyunda daha fazla bilinir kılınmaya çalışıldı.

Tüm bunlar yapılırken, TÜSİAD'ın Brüksel'deki AB Temsilciliği, ona bağlı Berlin ve Paris bürolarından, İstanbul'daki Genel Sekreterlik'ten, Ankara Temsilciliği'nden ve NTV Radyo'dan düzenli olarak yardım alındı. AB Komisyonu Türkiye Temsilciliği'nden projenin koordinatörü Aygen Aytaç programa sürekli destek verdi.

Bu kitapçık Avrupa Postası programından seçilmiş 13 başlıktan oluşuyor. Yaşamın içinden gelen özel dosyalardan derlenen bir iletişim etkinliğini yansıtıyor ...

Avrupa Postası Ekibi

Zeynep GÖĞÜŞ

Avrupa Postası programını hazırladı ve sundu. Halen çeşitli yayın organlarına makaleleriyle katkıda bulunuyor.

Murat GENER

Avrupa Postası programını hazırladı ve sundu. Halen NTV Ekonomi Servisi'nde editörlük yapıyor.

Dr. Bahadır KALEAĞASI

Avrupa Postası programının hazırlanmasında Avrupa Birliği ile koordinasyonu sağladı. Her hafta "haftanın konusu" ile ilgili yorumlarını dinleyicilerle paylaştı. Halen Brüksel'de TÜSİAD'ın AB Temsilciliği görevini sürdürüyor.

Ayrıca, TÜSİAD Brüksel Temsilciliği'nden uzmanlar Meltem Çakır ve Seda Gürkan her hafta programa araştırmalarıyla destek oldular.

Derya SEVİNÇ

Programın ve projenin Ankara tarafında eşgüdümünü üstlendi. AB Komisyonu Türkiye Temsilciliği ile TÜSİAD arasında iletişimi sağladı. Halen TÜSİAD'ın Ankara Temsilci Yardımcılığı görevini sürdürüyor.

Barbaros DEVECİOĞLU

Avrupa Postası programının yayımlanmasında teknik destek ve yayın içeriği konularında çalıştı. Halen NTV Radyolar Genel Yayın Yönetmenliği görevini sürdürüyor.

Volkan ÜST

Avrupa Postası programında kullanılan haber metinlerinin, röportajların ve jeneriklerin yayına hazırlanmasında görev yaptı. Halen NTV Radyo'da programlar sorumlusu olarak görev yapıyor.

Cengiz TURHAN

Projeyi gerçekleştiren ekibi bir araya getirdi. Program formatının hazırlanması ve içeriğinin belirlenmesi konularında ekiple birlikte çalıştı. Halen TÜSİAD'ın iletişim ve iç politika danışmanlığı görevini sürdürüyor.

Arzu TURHAN

Avrupa Postası'nın program ve proje koordinatörlüğü görevini üstlendi. Projenin genel koordinasyonunun yanı sıra TÜSİAD'ın NTV Radyo ve program sunucuları ile iletişiminin sağlanmasında aktif rol oynadı. Halen TÜSİAD'da Meslek Örgütleriyle İlişkiler Bölümü Sorumlusu olarak görevini sürdürüyor.

Mustafa MENTE

Avrupa Postası program ve proje koordinatörlüğü görevini Arzu Turhan ile birlikte yürüttü. Proje ve programın Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği ile iletişiminin sağlanmasında aktif rol oynadı. Halen TÜSİAD'da Meslek Örgütleriyle İlişkiler Bölümü uzmanı olarak görevini sürdürüyor.

Gül TÜRÜN

Avrupa Postası programının basın ile ilişkileri konusunda çalıştı. Halen, TÜSİAD'da Basın İlişkileri Sorumlusu olarak görev yapıyor.

Avrupa Birliği Türkiye'ye Ne Kazandırır?

"AB, birliğe üye olanlara ne kazandırır?" denildiğinde onlarca belki de yüzlerce madde alt alta sıralanabilir. Örneğin; AB, o ülkeye siyasi istikrar, sosyal eşitlik, iyi işleyen bir kurumsal yapı katar, insan haklarına saygının benimsenmesini, azınlıkların topluma entegrasyonu bilincini sağlar. O ülkeye daha etkin ve güçlü işleyen bir sivil toplum kazandırır, yolsuzlukla mücadelede ilerleme sağlar, bağımsız ve iyi işleyen bir yargı sistemi getirir, uluslararası alanda komşu ve bölge ülkeleriyle olan anlaşmazlıkların çözümünü sağlar.

AB, üyesi olan ülkeye çok şey kazandırır. Özellikle de yukarıda sayılan siyasi, diplomasi ve sosyal-kültürel alanlarda. **Peki şu soruya ne demeli; "AB maddi açıdan ne katkı sağlar? AB bizi zenginleştirebilir mi?"**

Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya ve Slovakya'dan örnekler verelim. Bu ülkeler 1998 yılında AB ile müzakerelere başladılar. 1 Mayıs 2004'te de resmen üye olacaklar. Bu ülkelerin ekonomileri son 5 yılda ortalama % 5-6 oranında büyüdü. Yabancı yatırım çekim güçleri neredeyse 5'e hatta 10'a katlandı. AB ile müzakerelere başladıktan sonra bu ülkelerden herhangi birinde yaşayan kişilerin gelirleri en az % 50 artmış durumda. Bu ülkelerde enflasyon neredeyse hiç yok.

Durumu biraz daha iyi anlamak için 3 örnek ülkeye odaklanalım. İlk örneğimiz AB üyesi olduktan sonra milli gelirini 2.000 \$'dan 30.000 – 40.000 \$ seviyesine çıkaran İrlanda olsun. İrlanda zenginliğini bilişim teknolojisine yatırım yapmaya borçlu.

Faruk Eczacıbaşı (Türkiye Bilişim Vakfı Başkanı)

İrlanda'nın aşağı yukarı 25 sene önce stratejisini hazırladığını ve ortaya koyduğunu biliyoruz. İrlanda birçok konuda AB'nin önemli bir başarı öyküsü. AB'ye girdiği zamanki gelir düzeyi ve bugünkü gelir düzeyi arasında, belki en çok farklılık yaratan ülkelerden biri. Ancak, İrlanda işi baştan itibaren sıkı tuttu. Yalnız İrlanda değil tabii, başka ülkeler de var. Mesele İsrail de aynı şeyi yaptı, Hindistan da. Onlar 1980'lerin başında ortaya koydukları stratejilerin sonuçlarını 1990'ların başında hatta ortalarında almaya başladılar. Fakat 1990'larda birçok ülke bence uyandı. Hatta Türkiye'den önce uyandı ve stratejilerini ona göre düzenlemeye ve hazırlamaya başladılar. Bugün bu konuda bizden ileride olan birçok ülke var diye düşünüyorum. **Ama bu duruma karamsar olarak da bakmamak lazım. Yeni alanlar çıkacaktır. Her sektörün içinde farklı alanlar çıkacaktır. Bu öngörü meselesidir. Bunu başarabilirsanız yine belli bir süre sonra 5 veya 10 sene sonra alt sektörlerin lideri olmaya adaysınız demektir.**

İkinci örnek ülke İspanya. İspanya AB'ye girmeden önce orta halli bir Akdeniz ülkesiydi. Sonra birliğe katıldı ve Akdeniz'in orta halli ülkesi akan yabancı yatırımlar nedeniyle birden dünya devleti oluverdi.

Melih Ayraçman (YASED Başkan Yardımcısı)

Bizim İspanya'dan eksiklerimiz bir kere yatırımın önündeki idari engeller. Türkiye'de iş yapmanın çok zor olduğunu biliyoruz. Yani bir fabrika kurmaya kalkarsanız, kurduğunuz fabrikanın özelliğine göre, ya da yapacağınız işin özelliğine göre değişecektir ama, 30 ila 50 yerden onay almanız, ruhsat almanız, izin almanız gerekiyor. Batıda yani İspanya gibi, İrlanda gibi yerlerde "one stop agency" dedikleri yatırım ajansı kurulup, bu tek bir yerde çözülmüş. Bir tek yere gidiyorsunuz, bütün işinizi hallediyor. Bu bir kere önemli bir örnek. İkincisi, sağladığınız diğer imkanlar, diğer teşvikler. Teşvikler derken vergi indirimi gibi, başka destekler gibi. Türkiye'nin İspanya'dan hiçbir eksiği yok. Aslında Türkiye'nin İspanya'dan çok daha fazlası var. Bulunduğu jeopolitik bölge önemi nedeniyle, yapılabilecekler nedeniyle. **Ama bizde işler maalesef biraz kötü yürüyor. Bürokrasi çok fazla. Bürokrasinin fazlalığı insanları bezdiriyor.**

AB, İrlanda'ya bilgi teknolojisi, İspanya'ya yabancı sermaye getirdi. Peki üçüncü örnek ülke Yunanistan'a ne getirdi?

Dr. Bahadır Kaleağası (TÜSİAD AB, Temsilcisi)

Yunanistan'ın AB'ye üyeliği çok farklı koşullarda oldu. 1970'lerin sonunda Kıbrıs müdahalesinden sonra Yunanistan'a demokrasi gelmişti. O dönemde iç savaştan çıkmış, fakir bir ülke olarak görülen Yunanistan demokrasi şansını iyi kullandı. Askeri rejimin hiçbir izinin bırakılmaması, rejim sorumlularının hapse atılması, Yunanistan'ın bir anda bireysel hak ve özgürlükler ve demokratik standartlarda Avrupa'ya yaklaşmasını sağladı. Bu da AB'de "Yunanistan'a sahip çıkmamız" dalgası yarattı. 1981 yılından itibaren Yunanistan AB üyesi olduğu için birçok ekonomik avantajdan yararlandı. İç piyasa kendine güven duymaya başladı, siyasi istikrar yerleşti, yabancı sermaye ülkeye akmaya başladı ve bütün bunlar özellikle turizm sektörü ve deniz taşımacılığı sektöründe Yunanistan'ı AB'nin önde gelen ülkelerinden biri yaptı. Ama diğer taraftan Yunanistan'ın AB'den gelen fonları çarçur ettiği imajı yerleşmeye başladı. Yunanistan'ın kaprisli bir ülke çizgisinde olduğu ve o kaynakların çoğunun altyapıya gittiği ama o altyapının bir kısmının da aslında işe yaramayan bir altyapıya dönüştüğü, işin içine yolsuzlukların bulaştığı yani Yunanistan'ın Avrupa'da şımarık, kaprisli ve sevilmeyen bir ülke olduğu bir dönem yaşandı. Derken Simitis, iktidara, Dışişleri Bakanı Papandreu ile geldi. O eski düzeni tamamen tasfiye etti ve Yunanistan'ı çağdaş, Avrupalı, yatırımları ile daha modernizme yönelmiş olan, bir ülke yaptı. Bankacılık sektörü, bilişim tek-

nolojileri ön plana çıkmaya başladı. Böylece Yunanistan o zamandan beri çok daha iyi bir performans yakalamış durumda.

AB'ye üye olacak ülke Türkiye ya da başka bir ülke olsun farketmiyor. Değişmeyen tek unsur AB'nin o ülkeye çok şey kazandırdığı. AB, üyesi olan ülkelere zenginlik katıyor çünkü AB, hep güven duyulan bir yer olarak görülüyor. Birliğe giren ülke riskli ülke olmaktan çıkıyor, zenginleşiyor.

Türkiye Avrupa Birliği'ne Ne Kazandırır?

Konuya bir de tersten baksak ne gibi sonuçlar çıkar acaba? Yani, Türkiye AB'ye ne kazandırır sorusunun yanıtı nedir ?

Yapılan sınırlı birkaç analizde genelde şu ortak kaniya varılıyor; Türkiye, AB'ye üç alanda katkı sağlar;

- Güvenlik,
- Ekonomik,
- Kültürel

Analizlerden çıkan sonuçlar bu üç noktaya işaret ediyor ama acaba gerçekten de Türkiye'nin AB'ye siyasi, ekonomik ve sosyo kültürel yönden katkıları olabilir mi?

Türkiye AB'ye siyasi açıdan özellikle de güvenlik açısından katkı sağlayabilir mi?

Dr. Bahadır Kaleağası (TÜSİAD Brüksel Temsilcisi)

Türkiye'nin AB'ye katkılarını değerlendirdiğimiz zaman birkaç noktaya çok dikkat etmek gerekiyor. Birincisi, siyasi, ekonomik, sosyal - kültürel tüm katkılar birbiriyle karşılıklı iletişim içinde. Birbirini etkileyen ve zincirleme etkilere sahip katkılar. İkincisi, konuya durağan değil, dinamik yaklaşmamız gerekiyor. Bugünkü Türkiye'nin bugünkü AB'ye katkılarından bahsetmiyoruz. Yarınki Türkiye'nin yarınki AB'ye katkılarından, 5-10 yıl sonraki Türkiye'den bahsediyoruz. O noktada Türkiye'nin AB'ye katkıları çok önemli. Abartmamak gerek. Vazgeçilmez değil. Hiçbir ülke AB için vazgeçilmez değil, ama çok önemli. Bu çok önemli olmanın arkasında tabii ki Türkiye'nin 5-10 yıllık süre sonunda geldiği ekonomik kalkınma noktasının siyasi izdüşümleri olacaktır. Zaten, halihazırda demokratik bir ülke ve serbest piyasa ekonomisini iyi işleten bir ülke ama aynı zamanda da halkının çoğunluğunun Müslüman inanlı bir ülke olarak Türkiye'nin belli bir siyasi katkısı var AB'ye. AB, küresel düzende bir aktör olmaya ve bunu mümkün olduğunca kendi dar kalıplarını aşarak, daha kıtalararası bir boyuta taşımaya çalışıyor. Böyle bir noktada tabii ki Türkiye önemli. Avrupa ile entegre olmuş ve kalkınmakta olan bir Türkiye, aynı zamanda, Avrupa'nın iç güvenlik sorunları açısından da önemli bir katkı sağlayacak bir ülke olacaktır. Bunlar arasında tabii ki uluslararası suç şebekeleri ile mücadele var. Örgütlü suçla mücadele var. Uyuşturucu trafiği, insan trafiği, kaçak işçi trafiği, göçmen trafiği, silah ticareti, tüm bu konularda terörle mücadele konusunda Türkiye'nin AB'ye katkıları, siyasi olarak da gerçekten AB'nin göz ardı edemeyeceği bir düzeydedir.

Kafkasya'daki petrol yataklarına ve Orta Doğu'ya yakın olan Türkiye, aynı zamanda genç nüfusa da sahip. Ekonomik verilerine baktığımızda global dünya için de önemi giderek artan bir ülke. Peki Türkiye, acaba AB'ye ekonomik yönden de bir katkı sağlayabilir mi?

Solî ÖZEL (Bilgi Üniversitesi Öğretim Üyesi)

Bizim beklentimiz, Türkiye AB ile müzakerelere başladığında Türkiye'nin yatırım yapma açısından da cazip bir hale geleceği. Bu bir istikrar getirecek. İstikrarın Türkiye'ye gelmesiyle de yatırımcılar Türkiye'ye daha olumlu bakacaklar. Tüm bu faktörleri bir araya getirdiğinizde, beklentiler Türkiye'nin % 6-7 civarında kalıcı bir büyüme rayına oturacağı şeklinde. **Avrupa'da üç sorun var. Küreselleşmenin getirdiği sorunlar bunlar. Birincisi, ürettiğin malı nereye satacaksın? İkincisi, yaşlanmakta olan bir nüfusun var. Üçüncüsü, eğer Avrupa büyümeye devam edecekse kendisini çekecek bir büyüme motoruna da ihtiyacı var.** Avrupalı işadamlarıyla konuştuğunuz zaman Türkiye'nin bu büyüme motoru olabileceğini söylüyorlar. Bütün bunlar da az önce ortaya koymaya çalıştığım bütün faktörlerden etkilenecek. Yani nüfusunuzun gençliği dezavantaj da olabilir, avantaj da olabilir. Bulduğunuz coğrafya dezavantaj da olabilir, avantaj da olabilir. Ama ne olursa olsun Türkiye'nin bir yük, bir külfet ve sadece kaynak emen bir yer olacağını söylemek de doğru değil.

Türkiye acaba birliğe sosyal - kültürel yönden bir katkı sağlayabilir mi?

Doç.Dr. Ali Ergur (Galatasaray Üniversitesi Öğretim Üyesi)

Avrupa dediğiniz kültür bütünlüğü tarih içinde sürekli kendisinden farklı unsurları bünyesine katarak gelişmiştir. Türkiye, Anadolu Havzası, daima birbirlerinden farklı olan kültürleri birbirlerinin içinde eritebilme becerisini göstermiştir. Bu müthiş bir kültürel birikim ve çeşitliliktir. Bunun Avrupa'nın gündemine girmesi, Avrupa kültürünün bir parçası olması, mutfağıyla, müziğiyle, edebiyatıyla başka bir bakış açısıyla, ki bu başka bakış açısının içinde Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve laik Türkiye Cumhuriyeti gelenekleri ve deneyimi var. Zaten harmanlanmış olan bu kültür bütünü kendi içine hazmetmesi Avrupa'ya kültürel anlamda çok büyük bir ufuk açacaktır sanıyorum.

Türkiye, AB'ye çok şey katar, çok fayda sağlar ya da sağlayabilir. Ama AB ne Türkiye'ye ne de diğer yeni üye ülkelere muhtaç değil. Hem bunu unutmamak gerekiyor hem de bu ülkelerin her birinin çok önemli ülkeler olduğunu.

Avrupa Birliği Yaşam Kalitesini Yükseltebilir mi?

Söz ne zaman Türkiye'nin AB yolculuğundan açılrsa hep şu sözleri duyarız; "Yola onlarla, Yunanistan, Portekiz ve İspanya ile birlikte çıkmış, yarışa onlarla birlikte başlamıştık. Şimdi onlar ekonomik yönden Türkiye'den kat kat güçlü." Yarış uygarlık yarışı, gelişmişlik yarışıydı. Şimdilik onlar öndeler. Oysa, 1950'lerin sonu, 1960'ların başında Yunanistan'la da, Portekiz'le de, İspanya ile de aynı düzeydeydik, tabii ekonomik göstergelere göre. Hatta 1963'de Türkiye o zamanki ismiyle "Ortak Pazar"la ortaklık anlaşması imzaladığında bu üç ülkeden ikisi, Portekiz ve İspanya askeri yönetimlerce yönetiliyordu. Portekiz'de Salazar, İspanya'da Franco rejimleri vardı. 1970'de Türkiye Gümrük Birliği'ni öngören katma protokolü imzaladığında ise Yunanistan'da hala askeri yönetim mevcuttu. Sonra ne oldu? Onlar AB'nin üyesi oldular, geliştiler, büyüdüler.

Yaşam kalitesi denildiğinde ne anlıyoruz? Belki de en kritik sorulardan biri bu. Bugün Türkiye'de 14 milyon kişi açlık sınırının altında yaşıyor. Yani nüfusun 1/5'i açlık sınırı diye nitelendirilen kazançtan daha az kazanıyor.

Hasan Bülent Kahraman (Gazeteci – Yazar)

Yaşam kalitesi denildiği zaman AB sürecinde aklımıza gelen en önemli şey bence kültür ve estetik. İçinde kültürün olmadığı bir "Avrupa Platformu" veya "Avrupa" kavramı düşünmek imkansız. Kültür çok geniş bir kavram. Her türlü yaşama biçimini kapsıyor. Ama onun somutlaşması ancak belli bir estetiğin ortaya koyulmasıyla ilgili. Burada ikili bir süreç söz konusu olabilir. Estetik hem geçmişten gelen kültürel birikimin yoğunlaşarak dönüştürülmesiyle elde edilebilir. Aynı zamanda çağdaşlık anlamında bir estetik üretim de söz konusu olabilir. Bu genel olarak insanların içinde yer aldıkları ortamların mekanların ve onun içinde geçirdikleri hayatın kalitesiyle ilgili bir olgu. İnsanın kendisi de yaşam kalitesine elbette bir çok şey ekleyebilir. Bu da estetiğin kendi hayatında damıtılmasıyla ve özümsemesiyle olabilir. Buna bir şey eklemek gerek. Sosyal devletin etkili olmadığı ve insanların, bireylerin sorunlarını çözmeye talip olmadığı bir toplumda belli bir yaşam kalitesinin sağlanması ve tutturulması da son derece güç olacaktır. O bakımdan, kamusal alanda devlet kavramı biraz ürktücü gelse bile kamusal düzeyde bir sosyal yaklaşımın bireysel düzeyde ise belli bir estetiğin somutlaştırılmasıyla elde edilebilecek bir kavram diye görüyorum ben yaşam kalitesini.

Yaşam kalitesinde kaliteyi sağlayacak olan asıl faktörler mal ve hizmetlerin kalitesidir. Avrupa Parlamentosu milletvekili Ozan Ceyhan Türkiye'de yaşam kalitesinin artırılmasının yolunun tüketime sunulan mal ve hizmetlerden geçtiğine inanıyor. Bir de önerisi var Ceyhan'un.

Ozan Ceyhan (Avrupa Parlamentosu Milletvekili)

Türkiye'de yaşam kalitesi açısından gündeme gelen eksiklik... Türkiye'nin üretimlerinden yola çıkarsak, ürettiği mallardan AB'ye aktardığı farklı mallardan yola çıkarsak; Türkiye'nin

yapması gereken, AB vatandaşlarına sunduğu ve AB'nin kalite standartlarında hiçbir şekilde sorun yaratmayan, tam tersine Avrupa pazarlarına girip de AB'nin tüketicilerine ulaşım sürekli kullanılabilen ürettiği ürünleri aynı şekilde Türkiye'de kendi pazarına da sunması. Bu Türkiye'ye yönelik kalitenin artması açısından en büyük katkı olacaktır. Mutlaka, Türkiye'nin AB üyesi olması gerekmiyor. Türkiye, AB'nin kendisinden beklediği standartlara uygun ürünleri oraya pazarlayabiliyor, bunu görüyoruz. Demek ki, Türkiye bu potansiyele sahip. Aynı özeni kendi pazarına da, kendi insanına da göstermesi bence Türkiye'nin yapması gerekenlerin başında yer alıyor.

İnsanların yaşam kalitesini yükseltmenin, mal ve hizmetlerde de kaliteyi artırmaktan geçtiğini unutmamak lazım. Yaşam kalitesi elbette bebek ölümleriyle, okur yazar oranıyla, okullaşmayla, sağlıklı içme suyu ile, ulaşım, yoksullukla ve açlıkla çok yakından ilgili. Burada sayılan unsurların hepsinin temelinde ise kalite var.

Kalite Derneği (Kal-Der)Yönetim Kurulu Üyesi Yılmaz Argüden kalite konusuna KOBİ'leri, kamu ve özel sektörü ilgilendiren çerçeveden bakıyor.

Yılmaz Argüden (Kalite Derneği Yönetim Kurulu Üyesi)

Kaliteyi şöyle algılamak lazım; "İnsanların beklentilerini aşmak." Bu şekilde tanımladığımız zaman hayatın her yönüyle ilgisi var. Yani sağlık, gıda, eğitim... Her kurum, ki bu ister özel sektör olsun, ister kamu sektörü, isterse sivil toplum örgütü olsun, hakikaten hizmet ettiği kitlenin beklentilerini aşıbiliyorsa kalite konusunda önemli aşama kaydediyor demektir. Birincisi bu. İkincisi, bu beklentiyle tanımlanan kalite tanımında çok önemli bir özellik var; "Dinamik olması özelliği." Şöyle ki; beklentiler her geçen gün daha da geliyor. Dün tatmin olduğunuz bir ürünle veya hizmetle bugün o kadar tatmin olmuyorsunuz, yarın kesinlikle yetersiz buluyorsunuz. Dolayısıyla, kalite kavramının içerisinde sürekli gelişme kavramı da var. Yani bugünün beklentisini karşılamak yetmiyor, yarının beklentisi için de bugünden hazırlık yapmak ve onu açacak sistemleri kurmak da gerekli.

Kaliteye özlem duyan bireyin tatmini her türlü faktörün ötesinde. Bireylerin istekleri ve beğenileri günden güne değişiyor ve kaliteyi nihai amaç edinen üreticinin üzerine şu görev düşüyor; "Değişen ihtiyaçlara karşı dinamik bir üretim süreci yaratmak."

Bir Büyük Sorun: İşsizlik ve Emeklilik

Sosyal politikalar Türkiye gündeminde gerçekten de önemli bir yer tutuyor. 2003'ün son haftalarında Başbakan Erdoğan'ın "asgari ücretlere verilen maaşı insani bulmuyorum" sözleriyle alevlenen tartışmaları hatırlayalım. Asgari ücretlilere zam yapılması için işçi ve işveren sendikaları, ekonomi bürokrasisi, hükümet ve hatta IMF tartışmalara dahil oldu. Zam yapıldı, ama tartışmalar bitmedi. Sonra gündeme emekli maaşları geldi. Tartışmalar orada da sürdü. Aslında süren tartışma zam tartışmasının ötesinde Türkiye'nin sosyal politikalarıydı.

"AB'nin sosyal politikası nedir?" sorusunu soralım önce ve ilginç bir gerçekten bahsedelim. **AB'nin ortak bir sosyal politikası henüz yok.** Yani AB ülkeleri arasında sosyal güvence ve istihdam politikası birbirinden farklı. Ancak, AB sınırları içinde yine de çalışma şartları, emeklilik, yoksullukla mücadele, sosyal güvenlik, sağlık, yaşlıların bakımı, sosyal yardım ve ayrımcılık-la mücadele gibi alanlarda belli standartlara uyum var.

Emre Kocaoğlu (Türk Demokrasi Vakfı Başkanı)

AB'nin sosyal politikalar konusunda genel bir normu, bir standardı olduğu söylenemez. Ama geleneği var. Bunu Avrupa kendi jargonunda "Sosyal Avrupa" deyimiyle ifade ediyor. Ama aynı zamanda "sosyal boyutlarımız Amerikan ekonomisinden daha ileride olacak" diye buna özellikle tashih de ediyor. Avrupa'da temel özelliklerden bir tanesi sosyal duyarlılık. Bunu bir kere kaydetmek lazım. Burada iki şeye dikkat ediliyor. Avrupa bu sosyal duyarlılığı iş hayatına, sermayenin etkinliğine, işyerlerine zarar vermeyecek bir esneklik içinde götürüyor. Yani iş yasalarını esnek tutuyor. Ama çalışanların sosyal güvenliklerini, sosyal güvencelerini, sosyal haklarını da mümkün olduğu kadar yükseltiyor. Bunu bir sosyal maliyet olarak görmüyor. Tam tersine sosyal damping olarak görüyor ve bu şekilde sosyal politikalar-da çalışanlarını himaye etmeyen toplumlarda sosyal damping vardır diye onların bazı ticari imkanlarına engel oluyor. Bu genel çerçeveden sonra biraz daha özelleştirirsek, mesela yakında çıkması beklenen Avrupa anayasasının ikinci bölümüne olduğu gibi entegre edilen bir "sosyal haklar şartı" var. Bu sosyal haklar şartının 30. maddesi gayet açık ve net olarak diyor ki: **"İşten çıkarmada mutlak surette geçerli bir neden aranır."** Bu madde iş güvencesini peşinen hallediyor. Yani AB'de olup da, iş güvencesi olmayan işçi olmayacak. Bu AB'nin anayasasına giriyor.

Birliğin sosyal politikası, çalışanların yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, işçi ve işveren kesimleri arasında bir diyalog ortamı oluşturulması ve üye ülkelerin sosyal politikaları arasında uyum sağlanmasını amaçlıyor. Avrupa'da sosyal politika denildiğinde akla gelen konulardan biri aslında istihdam politikası ya da işsizlik. AB'de temel kriterlerden biri tüm Avrupa'da işsizliğin, işsizlik oranının en düşük olduğu ülkenin seviyesine getirilmesi.

Dr. Bahadır Kaleağası (TÜSİAD Brüksel Temsilcisi)

Avrupa'da işsizlik gerçekten önemli bir sorun. Hükümetler bu konuya çözüm getirirken şunu çok dikkate almaktalar ki, bu sorun yüzünden iktidarlarını kaybedebilirler, bu sorun yüzünden aşırı uçtaki siyasi gruplar daha da güçlenebilir ve bu sorun yüzünden mevcut kazanımlarını da sanayi birikimi olarak, teknolojik birikim olarak kaybedebilirler. Dolayısıyla, bu ciddiyet içinde bir siyasi çözüm arayışları var. Burada da tabii Avrupa'nın sosyal modeli ortaya çıkmakta. Bu model tabii ki korumacı bir model, tabii ki çalışanların haklarını üst düzeyde tutan bir model. Diğer taraftan zaman içinde bu modelin bazı diğer bölgelerine göre dünyanın - ki Uzak Doğu, ABD gibi hatta Güney Amerika - belli bir rekabet gücü kaybı getirdiği ortaya çıktı. Yani aslında istihdamı korumak için ortaya konan bazı düzenlemelerin, istihdamın yaratılmasını daha da genişlemesini engeller konuma gelmesi söz konusu. Bunun önüne geçmek için iş piyasalarını daha esnek bir hale getirmek, girişimciliği desteklemek, ülkelere daha fazla yabancı sermaye çekebilir bir duruma getirmek gibi önlemlerin peşinde AB hükümetleri. Bu da zaman zaman sorunlar çıkartmakta. Özellikle, işsizlere yönelik olarak, onların istihdamına yönelik olarak teşvik edici düzenlemeler bazen halihazırda çalışanların sendikal örgütlenme çerçevesinde tepkilerine neden olabilmekte. Dolayısıyla, biraz karışık bir sosyal durum var Avrupa'da. İktidarlar da sıkışmış durumdalar. İktidarda kalabilmek için istihdam ve işsizlik sorununa çözüm ararken, diğer taraftan kamuoyundan gelen tepkilerle bilakis Dimyat'a pirince giderken evdeki bulgurdan olma tehlikesiyle karşı karşıya kalabiliyorlar. Ama yine de AB'de bugün genel yaklaşım girişimciliği şirket kurmaya, insanların kendi işlerini kurmalarını, çalışma ortamının esnek olmasını destekleyici yeni düzenlemelerdir.

"Avrupa Sosyal Fonu" kavramı da sosyal politikalar açısından önemli bir diğer başlık. AB, "Avrupa Sosyal Fonu" aracılığıyla üye ülkelere istihdam olanaklarının artırılması ve iyileştirilmesi için maddi destek veriyor. Avrupa Sosyal Fonu'nun 2000 -2006 yılları için 60 milyar Euro'luk bir bütçesi ve yine aynı dönem için 4 temel hedefi var. Bu hedefler AB'de istihdam oranının artırılması, girişimciliğe destek verilmesi, işgücünün iş koşullarına ve teknolojideki değişimlere uyum sağlayabilme yeteneğinin güçlendirilmesi ve fırsat eşitliğinin korunması olarak sıralanmış.

Gelelim Avrupa'da çalışanlar için istihdam politikasının faydaları konusuna. Yani Avrupa'da çalışmanın ne anlama geldiğine?

AB vatandaşı olan herkes Birliğe üye ülkelerde herhangi bir hak kaybına uğramaksızın çalışma hakkına sahip. Birliğin istihdam politikası vatandaşlarına, din, dil, cinsiyet, bedensel özürlü, sınırlı vasıf, etnik köken ve yaş ayrımı gözetmeksizin istihdam sağlamayı, yeni iş olanakları yaratmayı ve yüksek standartta çalışma şartları ve ortamı sağlamayı hedefliyor.

Türkiye'de en çok merak edilen soruya gelelim. "AB üyesi bir ülke vatandaşı diğer bir üye ülkede iş arayabilir mi?" Yanıt şöyle: "**Bir üye ülke işçisi bir başka üye ülkede faaliyet gösteren bir kuruluşun iş teklifini kabul edip, o ülkede çalışmaya başlayabilir.**" Ancak, AB vatandaşlarının bir başka birlik ülkesinde iş aramak için o ülkede 3 aydan 6 aya kadar ikamet etmesi bir zorunluluk.

Emekli örneğiyle başlamıştık, aynı örnekle bitirelim. AB'de emeklilik yaşı ortalama 55-59 arasında. Emeklilik dönemindeki haklar itibarıyla İsveç, Finlandiya, Danimarka gibi kuzey ülkeleri ve İrlanda, İngiltere ve Hollanda gibi ülkeler sosyal güvence sistemleri aracılığıyla yoksulluktan korumayı öngörüyorlar emekli olanlar için. Yani bu ülkelerde emeklilerin temel yaşam ihtiyaçları garanti altına alınıyor.

Din Etkeni Belirleyici mi?

Din ve kültür, gerek Türkiye’de, gerekse de Avrupa içinde en çok tartışılan konulardan biri. Peki bu tartışmaların ne olduğunu kısaca hatırlayalım.

İlki “Avrupa Anayasası” üzerine yapılan tartışma. Avrupa bir anayasa taslağı hazırlıyor. Taslak, ulus olma, devlet olma gibi faktörleri içinde barındırıyor, ama Hristiyan olmayan toplulukları da dışlıyor gibi görünüyordu. Hristiyan dünyası lideri Papa II. Jean Paul anayasada mutlaka Hristiyan kökenine atıf yapılsın istiyordu ve şöyle söylüyordu; **"Hristiyanlığın farklı farklı ülkelerin tarih ve kültürlerine katkısı ortak hazinenin bir parçasıdır ve anayasada yer alma gereği de işte tam bu nedenle mantıktır."**

Avrupa, "Hristiyan" ibaresinin birliğin anayasasında olsun mu, olmasın mı sorusunu tartışırken, diğer yanda, Avrupa içerisinde din ve kültür temelli başka tartışmalar da yaşanıyor. Bu tartışmalardan birisi de yeni bir kavram; "Avrupa İslam'ı." Din konusunda gerek Türkiye’de ve gerekse de AB’de yapılan tartışmaların odak noktasındaki bir diğer konu da "laiklik". Malum Fransa’da Kuzey Afrika göçmeni olan Müslümanlar var. Fransa’da 2004 yılının başından itibaren laiklik konusunu her zamankinden daha çok tartışan ülkelerden biri.

Tartışmaların büyümesiyle birlikte Türkiye’de zaten yıllardır konuşulan bir konu da alevlendi. "Avrupa Birliği bir Hristiyan Kulübü müdür?" diye sorulmaya başlandı.

Prof. Dr. İzzettin Doğan (İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi)

Bence bu tamamen yanlış bir yaklaşım. Avrupa "Hristiyan Kulübü" olmaya dönüştüğü andan itibaren kendisini kuran kurucularının iradesine ve Avrupa’nın gerçekten uluslar arası planda o büyük Avrupa hayalini kurma düşüncesini tümüyle tarihe gömer.

Prof.Dr.Semih Vaner (Paris Üniversitesi Öğretim Üyesi)

"Hristiyan Kulübü" terimini kullanmak çok yanlış değil çünkü AB’yi oluşturan ülkeler Hristiyan dinine ait şu aşamada. Bu açıdan Türkiye’nin AB adaylığı çok büyük önem taşıyor çünkü başka dine ait bir toplumun, bir ülkenin AB’ne ait olması söz konusu.

Laiklik tartışmalarına gelince....

Fransa’nın Protestan fakültesinde felsefe etiği dersleri veren Prof. Olivier Abel, yoğun Müslüman nüfusunun yaşadığı Fransa’da laiklik konusunun her zaman tartışmaların odak noktasında olduğunu savunuyor ve şöyle söylüyor; *"toplumlarımız artık birbirinden farklı unsurların toplamı haline aldı. İşte bizim bu farklı unsurlardan oluşan toplumlarımızda laiklik denilen kavram toplumsal yaşantının kırılğan ancak aşılabilir bir koşulu. Laikliğin var olmasının ön koşulu yani devletin dinsel olandan kurtulabilmesinin ön koşulu kentselliğin oluşmasına bağlı. Yani laiklik toplum içinde yaşama adabıdır. Bu tür bir çoğulculuk dinsel inançların canlı bir şekilde yaşanması ile çelişmez."*

Paris Üniversitesi Etik Felsefe Profesörü Abel, dinlerin etiği olarak laiklik isimli makalesinde böyle diyor Avrupa laikliği için. Abel'e göre Avrupalılar tarafından kabul gören ifade gereği laiklik, toplumsal çoğulculuk anlamına geliyor. Peki ya Türkiye ?

Prof.Dr.İzzettin Doğan (İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi)

Onların tartıştıkları laiklik adı altından çok, o kelime bizde çok sık kullanılıyor, Fransa'a laiklik kelimesi kullanıldığı için ve kendi sistemine laik bir sistem dediği içindir oysa Avrupa'ya oluşturan, bugün 25'e yakın devletin hemen hemen 24'ünde laiklik kelimesi yoktur, "sekülarizm" vardır, "seküler devlet vardır. O da laikliğin bir başka manası, başka bir ifadesi, çıkan sonucu laikliğin. Nedir o; devlet ile din işlerinin birbirinden ayrılması demek değil sadece, bunu aşan bir kavramdır sekülarizm. Yani devletin din işleri karşısında tarafsız olması demektir.

Prof.Dr.Semih Vaner (Paris Üniversitesi Öğretim Üyesi)

Şimdi AB içerisinde beş milyona yakın Müslüman kökenli işçi ve aileleri var. Bunlar daha çok Fas'tan, Cezayir'den, Tunus'tan, Pakistan'dan geliyorlar ve özellikle de Türkiye'den, yarısını da Türkler oluşturuyor. Fransa'da bu sıralarda o laiklik tartışmaları yüzeye çıkmaya başladı. Türkiye modeli de Fransa'dan bir hayli etkilenebilir bildiğimiz gibi, laiklik prensibine çok çok bağlı, dolayısıyla türban olayının ortaya çıktığı ve biraz da abartıldığı bir ortamda laiklik tartışmaları tekrar ortaya çıkmaya başladı. Bu göç olayı her ülkede o ülkelerin tarihi gelişmelerine, yasalarına bağlı bir şekilde ve değişik şekillerde yönetiliyor...

Üçüncü tartışma konusu "Avrupa İslamı". Peki nedir bu post-modern kavram ?

Lale Çakıroğlu (Deutsche Welle Editörü)

11 Eylül sonrasının post modern bir kavramı bu ve siyasal İslam ile ilintili. Bu tanımlamaya kesinlikle karşıyım. Hatta Avrupa'daki muhafazakarların ekmeğine yağ sürdüğü kanısındayım. Ayrıca, böyle bir izlenim var, sanki Türkiye'deki AKP iktidarı da Avrupa İslamı'na öncülük edebilmiş gibi bir imaj sergilenmeye çalışılıyor. Şu anda Avrupa son derece zor bir dönemden geçiyor ekonomik açıdan. Avrupalıların tıpkı Türk kamuoyu gibi beklentileri büyük ama bunun faturasını da ödemeye hazır değiller. Böyle ortamlarda seçmenin popülist ve tutarsız davrandığı da bilinen bir gerçek.

Doç.Dr.Yavuz Yıldız (İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi)

Şimdi "Avrupa İslamı" açısından baktığınız zaman, Avrupa acaba bu "Avrupa İslamı" konusuna neden ihtiyaç duyuyor diye bir soru sormak gerekiyor. Çünkü bunun temel nedenlerinden birisi şu, eğer AB kendi içerisinde özellikle göçmen, mülteci olarak gelen İslam toplumlarını bir türlü eritmeyi beceremiyor. Eritemediği için de bunların akümülyasyonunu hızlandırmak, Avrupa kültürüne entegre edebilmek açısından "Avrupa İslamı" önemli bir kavram. Birinci temel nedenlerden birisi bu. İkinci nokta da Almanya'nın İslam'a yönelik çalışmalarında kendini gösteriyor çünkü Almanya'ya da AB içinde birçok ülke böyle kendi ulusal kimliklerini ayakta tutarken çevre ülkelerde, Türkiye de dahil buna, buralarda çok fazla ulusal kimliklerin öne çıkmasını istemiyorlar. Böyle olunca da muğlak ve her tarafa çekilebilir bir ümmetçi anlayışın buralarda yaygınlaştırması bir hedef haline dönüşüyor.

Türkiye ve Avrupa Birliği'nin "Sağı-Solu"

Dinamik bir süreçten geçiyoruz. Neredeyse her gün yepyeni bir kavram giriyor hayatımıza. Haber bültenlerinde, köşe yazılarında her gün yeni tanımla karşılaşyoruz. Bu yeni kavramlar, kelimeler bir süre sonra hayatımızın içinde yer almaya başlıyor. Siyaset üzerine çok sohbetler ettiğimiz halde daha önce adını anmadığımız yeni kavramlarla tanışıyoruz. "Muhafazakar demokrasi, yeni sol, 3. yol" v.b. Küreselleşen dünyayla bu yeni kavramların hayatımıza, günlük sohbetlerimize girdiği bir gerçek, ancak bu kavramların yaşantımıza özellikle AB süreci ile birlikte girdiği de bir başka gerçek.

Recep Tayyip Erdoğan - Başbakan (10 Ocak 2004 Cumartesi / İstanbul)

"Ak Parti siyaseti radikalleştiren, siyasi cemaat anlayışına da siyaseti fikirsizleştiren siyasi şirket anlayışına da kesinlikle karşıdır. Ak Parti muhafazakarlık temelinde bir kitle partisidir."

Başbakan Erdoğan'ın bu cümlesi, özellikle de içinde geçen "*Ak Parti muhafazakarlık temelinde bir kitle partisidir*" tanımı bir hayli önemli. Peki ama, AKP ya da daha öze inerek partinin genel başkanı Recep Tayyip Erdoğan acaba neden böyle bir tanıma ihtiyaç duyuyor ?

Bülent Akarcalı (Siyaset Bilimci)

Ak Parti kuruluşu itibarıyla yeni olması ve bir tepki partisi olarak da ortaya çıkmasından sonra kendine siyasi yelpazede bir fikri temel de oluşturmak gayreti içersinde. Biz ANAP olarak 84-85 yıllarında da benzer sorunları yaşamış ve benzer niyetleri de taşımıştık. Dört eğilimden oluşuyoruz deyip bunu tek eğilime çevirme iddiası içersindeydik. AKP bazı yeni kavramlar katmak istiyor. Bence Tayyip Erdoğan'ın vermeye çalıştığı mesaj, geçmişteki Selamet Partisi, Refah Partisi, Fazilet Partisi gibi bu partilerin çok dogmatik, çok radikal, çok dar çizgi içinden çıkıp Türkiye'nin geniş kesimlerine hitap etmektir.

Uzmanlar Erdoğan'ın bu tanımını, geçmiş sayfaları kapatma çabası olarak yorumluyorlar. Sıra geldi, yine aynı sempozyumda başbakan Erdoğan'ın dikkat çeken ikinci cümlesine. Şöyle diyordu Erdoğan;

Recep Tayyip Erdoğan - Başbakan (10 Ocak 2004 Cumartesi / İstanbul)

"Ak Parti, dini bir toplumsal değer olarak önemsemekle birlikte din üzerinden siyaset yapmayı, devleti ideolojik bir dönüşüme uğratmayı, dini sembollerle örgütlenmeyi doğru bulmaktadır. Din üzerinden siyaset yapmak, dini araç haline getirmek, din adına kısıtlayıcı bir siyaset yürütmek, hem toplumsal barışa, hem siyasi çoğulculuğa hem de dine zarar vermektedir."

Başbakan Erdoğan bu konuşmayı Berlin ziyaretinin hemen sonrasında, 10 Ocak 2004 Cumartesi günü İstanbul'da yaptı. Daha 6 ay önce AKP'nin Alman CDU yani Hristiyan Demokrat Partisi ile flört ettiği haberi bültenlere, gazetelere yansımıştı. Hatta aradan geçen 6 aylık dönemde Alman Hristiyan Demokrat Parti'den Ankara'ya, AKP Genel Merkezine ve AKP'den Almanya'ya sık sık karşılıklı ziyaretler de yapılmıştı. Başta Almanya'da olmak üzere Avrupa genelinde Hristiyan Demokratlar iktidarda iken Türkiye'de AKP iktidarı sürüyor ve Tayyip Erdoğan'ın partisi AKP Hristiyan ve demokrat kelimeleriyle çok benzer bir şekilde muhafazakar demokrat olarak tanımlanıyor. Peki tüm bunların anlamı nedir?

Prof.Dr. Mehmet Altan (Bahçeşehir Üniversitesi İşletme Fakültesi Dekanı)

Amerika'nın Orta Doğu politikalarıyla daha bağlantılı bu, çünkü, Amerika Türkiye'yi İslam aleminin bir örnek ülkesi yapmak istiyor. Demokrat, piyasa ekonomisinden yana, çağdaş, kalkınmış bir ülke ama aynı zamanda Müslüman kimliğiyle bunları yapmış bir ülke. Onun çabaları ve dünyanın şimdi bu 11 Eylül'den sonra da böyle bir olanağın, yani Müslümanlığın çağdaş olabileceğini, Müslümanlığın zengin olabileceğini, Müslümanlığın demokrat olabileceğinin altını çizmesini daha da önem kazandı. Ama aslında biz liberal bir partiyiz, özgürlükçü bir partiyiz de diyebilir, o zaman kitlesiyle sorun çıkacağından, kitlesinin henüz o noktaya gelmemiş olmasından endişe ediyorlar yoksa bir şekilde AKP oradaki sosyalist grupla da Hristiyan demokratlarla da, liberallerle de beraber oturması yadırganamaz. Bu bir süreç, bir değişme süreci. Erdoğan, Müslüman lafını kullanmak istemediği için muhafazakar lafını kullanıyor.

"Muhafazakar Demokrat"... Peki bu tanımın sahibi AKP Avrupa'da hangi tür siyasi akımlara yakın?

Dr. Bahadır Kaleağası (TÜSİAD Brüksel Temsilcisi)

4 Kasım seçimlerinden bir hafta önce Sayın Abdullah Gül Brüksel'e gelerek bu tanımı Brüksel'deki en önemli düşünce kuruluşunda da açıklamıştı. Bu önemli bir gelişme. Zira, Türkiye'de artık büyük bir parti konumuna gelmiş, iktidarda belli bir zaman geçirmiş olan bu partinin mutlaka diğer tüm Türk partileri için olduğu gibi Avrupa'daki muhatapları ile, kardeş parti aileleri ile, doğrudan ilişki kurabilmesi gerekiyor. Türkiye'nin AB ile ilişkilerinde en önemli kanallarından biri de bu. Şimdi AKP, Avrupa Parlamentosu'na baktığımızda özellikle bir numaralı grup olan Avrupa halkları partisiyle bu ilişkiyi geliştirmek istiyor. Müstakbel bir AB üyesinin önde gelen bir partisi olarak bu grupla ilişki kurma yönünde önemli adımlar atıyor.

Türk sağıını temsilen AKP üzerinden AB sürecini kısa da olsa değerlendirdik. Sıra geldi Türkiye'nin solunun AB'nin soluna ne kadar yakın, ne kadar uzak olduğunun yanıtını bulmaya.

Türkiye'nin AB üyeliğinin başladığı Helsinki Zirvesi'nden bugüne 4,5 yıllık bir süre geçti. O zaman AB'de sol iktidarlar ağırlıktayken, bugün AB'nin sadece altı ülkesi sol partiler tarafından yönetiliyor. Almanya, Belçika, İsveç, Finlandiya, İngiltere ve Yunanistan hala solun iktidar olduğu ülkeler. Peki bu durum Türkiye'yi nasıl etkiler ya da halihazırda nasıl etkiliyor?

Ömer Laçiner (Siyaset Bilimci)

Genel olarak sosyalist hareketlerin veya işçi hareketlerinin ciddi bir zayıflık içerisinde olduğu malum. Bu, son yılların olgusu değil, aşağı yukarı son 25-30 senedir böyle bir genel krizin içerisindeyiz. Yani bu bakımdan solun ya da sosyalist hareketlerin krizi dediğimiz bir olgu yeni bir hadise değil. Burada bu sosyalist partilerin, işçi partilerinin, sosyal demokrat partilerin Avrupa'da buna tepki vermeleri ya da bunu bir sorun olarak önlerine koymaları ve çözüm yolu bulmaya çalışmaları daha geç zamanlarda, 90'lardan itibaren olan bir hadise. Şimdi, bu çabalara baktığımız zaman biz bunların çok da sosyalizmin kendi değerleri ve idealleri doğrultusunda yapılmış bir arayış olduğunu, bir çözüm perspektifi olduğunu asla söyleyemeyiz. Bu, sosyalist hareketin kendi değerlerinin ve inançlarından ideallerinden kısmen ya da tamamen rücu ederek işe bu liberal bir takım değerleri, kuralları benimsemesiyle oluşan karma bir yoldur.

Türkiye'nin siyasi yapısındaki sol tanımı ile batılı sol siyasetin tanımı arasında belirgin bir fark olduğu ortada. Peki tanımlar – kavramlar arası bu fark kendiliğinden evrime bırakılarak mı, yoksa bu sürece müdahale etmek yoluyla mı çözülmeli?

Kemal Derviş (CHP İstanbul Milletvekili)

Müdahale çok yanlış bir kelime. Aslında Avrupa solu da bir evrim içinde. Dünyadaki bütün sol bir evrim içinde çünkü küresel yeni ekonomi, yeni teknolojiler, yeni iletişim araçları, küreselleşmenin getirdiği yenilikler değişim karşısında, tabii ki siyasal boyutta da siyasi partiler ve siyasi örgütler de değişiyor. Sol her zaman kamu gücünü sermayenin gücünü dengelemek için, piyasaları denetlemek ve düzenlemek için, kamu gücüne güvenmiştir. Kamu gücünü bir ölçüde kullanmak istemiştir. Bazen bu aşırı boyutlara varmıştır, merkeziyetçi eski Stalinist modelde. Bugün bunu sosyal demokratlar çoktan aştılar. Bugün kü sol, ister Avrupa'da olsun, ister Türkiye'de olsun piyasa ekonomisi ve özel girişimin yaratıcı gücüne güvenmek isteyen, onu da toplumun yararına kullanmak isteyen sol ama aynı zamanda bir kamu gücü ihtiyacını da hissediyor ve kamunun devletin de önemini vurguluyor, bunun altını çiziyoruz. Bütün sol çok büyük bir değişim içinde. Türkiye de bunun parçası.

Dr. Bahadır Kaleağası (TÜSİAD Brüksel Temsilcisi)

AB dediğimiz siyasi olgunun çok önemli bir direğini sosyal demokrat bir hareket belirlemektedir. Bugün Avrupa demokrasilerinde sosyal demokrat partiler ya iktidardadır ya da ana muhalefettedir. Bu partiler, bir sonraki iktidarın da bir numaralı adayı konumundalar. O yüz-

den Türkiye'deki sosyal demokrat partiler daha doğrusu CHP ile Avrupa solu arasındaki ilişkiler AB üyeliği açısından belirleyici bir rol oynamakta. CHP aslında bunu daha öncesinden oynamıştı. Gümrük Birliği'ne giden dönemde bizzat Deniz Baykal bu yönde çok belirleyici bir rol oynamış ve Gümrük Birliği'nin Avrupa Parlamentosu'nda onaylanmasında büyük emeği geçmişti. Bugün de CHP'ye yakışan gerçek bir sosyal demokrat parti olarak ülkenin ufkunu açmak, merkezci, ceberrut devletçi, derin devletçi, halktan kopuk söylemlerden kaçınmak, sosyal demokrat bir çizgi içinde olmaktır. CHP, AB bayrağını eline almalı ve bu konuda en az iktidar kadar, hükümet kadar öncü olabilmeli. İnsan haklarını savunabilmeli, Türkiye'nin daha da uluslararasılaşmasını, Avrupa entegrasyon sürecinde daha da önemli bir yer almasını savunabilecek bir noktaya gelmelidir.

Avrupa'da "Yerel Yönetim" Modelleri

AB, vatandaşlarına daha iyi hizmet verebilmek için halka en yakın yönetim birimi olan yerel yönetimlerin gelişmesine büyük önem veriyor. Ama AB'de tek bir yerel yönetim sistemi yok. AB yerel yönetimlerin örgütlenme tarzı ve görev ayrımı gibi yerel yönetim sistemine ilişkin konularda üye ülkelere herhangi bir yaptırımda bulunmuyor. Yani yerel yönetim bir Avrupa Birliği standardı değil. İşte bu nedenle üye ülkelerin yerel yönetim sistemlerinde farklılıklar var tüm Avrupa'da. AB'de tek bir yerel yönetim sistemi olmamasına rağmen, birlik genelinde, yerel yönetimlere özgü ortak özellikler de var. Örneğin; belediye başkanlarıyla aynı seçimlerde seçilen belediye meclisleri sistemin temelini oluşturuyor. Belediye başkanları da, belediye meclisine hesap veriyor. Birlik içinde ayrıca merkezi hükümetlerle yerel yönetimler arasında belirlenmiş bir alt üst ilişkisi de yok. Yerel yönetimler, merkezi hükümetlerin belediyeleri ilgilendirebilecek konularda alacağı kararlara aktif bir aktör olarak katılabiliyorlar.

Örnek bir belediyeyi ele alalım. Almanya'nın Berlin kentinin belediyesinin nasıl çalıştığını anlamaya çalışalım.

Fulya Canşen (NTV Berlin Muhabiri)

Almanya'daki yerel yönetimler, Almanya'nın Federal yapısı nedeniyle Türkiye'den oldukça farklı. Örneğin; Berlin başı başına yönetilen bir eyalet hatta eyalet başbakanının görevini Türkçe'ye çevirirsek adı, Berlin'e hükümet eden belediye başkanı. Yerel yönetimler denildiğinde asıl anladığımız belediyeler yani ilçe yönetimleri. İlçe yönetimleri ademi merkeziyetçi bir yapıya sahip, şehir ve eyalet yönetimi hatta federal yönetime katkı yapmaya da olanak sağlıyor. İlçenin eğitim, sosyal, kültürel alanlarında tamamen bağımsız çalışan belediye yönetimleri, yol ve kamuya ait bina yapımı, şehir planlamasını etkileyen çok önemli işlerin dışında sadece bütçe konusunda çok sıkı denetleniyor yani bütçe dışında tamamen bağımsız diyebiliriz. Bütçenin tamamını eyalet yönetiminden alan Berlin değil ama Almanya'nın pek çok eyaletinde ilçelerin vergi geliri elde etme hakkı olduğu da bu arada hatırlatmakta yarar var, Berlin özel konumu nedeniyle vergi toplayamıyor. Almanya'da halka sosyal yardım, ev kirası gibi yardım yapmak gibi yasalarla belirlenmiş haklara sahip belediyelerin sunduğu geniş hizmet alanında sosyal alanda özellikle gençlik ve aile hizmetleri çerçevesinde, çocuk yuvaları, gençlik ve kadın sığınma evlerinin yanı sıra ailelere danışmanlık hizmetleri de sunuluyor. Aileler, kendi çözemedikleri sorunlarını sosyal hizmet sunan kişilerle çözmeye çalışıyorlar. Geliri olmayanlar sosyal yardım alıyorlar. Sosyal yardım da belediyelere bağlı. Emeklilere, yaşlılara, özellikle de borçlanmış vatandaşlara danışmanlık hizmeti sunuluyor.

Gelelim AB müktesabatı uyarınca yerel yönetimlere. Müktesabat üye devletlerin uyması gereken kurallar bülünü demek. AB müktesabatında yerel yönetimlerin uygulanmasından sorulu olduğu yasal düzenlemeler 12 alanda ele alınıyor:

- çevre hukuku,
- tüketicinin korunması,
- ulaşım,
- güvenlik ve adli işbirliği,
- enerji yönetimi,
- rekabet hukuku,
- ayrımcılığın önlenmesi ve serbest dolaşım,
- sosyal politikalar geliştirilmesi,
- kamu ihaleleri ki bu çerçevede şeffaflık ve ayrımcılığın engellenmesi gibi alt başlıklar da var,
- devlet yardımları,
- yerel vergiler
- yerel seçimler.

İşte bu 12 başlık, AB müktesabatında yerel yönetimlerin uygulanmasından sorumlu olduğu yasal düzenlemeler.

Dr. Bahadır Kaleağası (TÜSİAD Brüksel Temsilcisi)

Yerel yönetimler AB içinde giderek güçlenen bir iktidar alanı olmaktadır. AB sürecine baktığınız zaman ulusal devletin yetkilerinin bir kısmı daha yukarı bir seviye, ulus üstü seviye olan AB kurumlarına aktarım içindeyken diğer taraftan da yerel yönetimlere ve bölgesel yönetimlere doğru bir aktarım var. Şimdi burada en önemli nokta, yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılması ve halka, vatandaşlara daha yakın bir noktada sorunların çözüme kavuşturulmasıysa orada da tabi ki yerel yönetimlerin kapasitesi sorunu ortaya çıkıyor. Yetki vermekle olmuyor sadece, kamu reformu yapalım, yerel yönetimlere şu yetkiyi verelim, halkın doğrudan seçtiği insanlar sorunları daha iyi çözerler, yeterli değil, yerel yönetimlerde kapasiteyi arttırmak gerekiyor. Bunun için de eğitim çok önemli, bunun için de mesleki eğitim gerçekten çok önemli, bunun için de yeni bir devlet geleneği olması çok önemli. Bunun için bundan sonraki dönemde Türkiye'de de asıl mesele sadece yerel yönetimleri güçlendirmek değil, yerel yönetimlerin kapasitesini arttırmak yani devlet reformunun yerel düzeyde yapılmasıdır.

AB sürecinde Türkiye'de yerel yönetimler konusunun ayrıntılarına gelince Türkiye'de eksiklikler var.

Fikret Toksöz (İstanbul Politikalar Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi)

Burada bir uygulama sorunu da var, yeteri kadar zorlayıcı yasa da yok. Yani şimdi belediyelerin hesapları açık olmalı, her ay geliri gideri, çalışanlarının sayısı, nitelikleri açıklanmalı. Bu bilgileri isterseniz şimdi belediyelerin hiç birisinden alamazsınız. Belediyelerin yaptığı

ihalelerin kime verildiği, hangi koşullarda verildiği, ne zaman çıkarıldığı falan gibi konular da da yeteri kadar açıklık bulunmamaktadır dolayısıyla bu iyi yönetim ilkeleri olarak saydığımız bu açıklık, katılım, saydamlık, hesap verilebilirlik, bilgi edinme hakkına saygı gibi konularda eksiklik olmaktadır. Başka bir AB kuralı, İngilizcesiyle, "subsidiarity" denilen yani "yerindenlik", halka götürülecek hizmetlerin halka en yakın birim tarafından götürülmesi ilkesi de bugüne kadar pek yerine getirilmedi çünkü zaman zaman bu tür hizmetlerin merkezi hükümetten, Ankara tarafından da görüldüğünü biliyoruz. Örneğin, hala Türkiye'de okul yapılırken okulların bile Ankara'dan planlandığı, nerede yapılacağının planlandığı ve hatta ihalelerin bile Ankara'dan yapıldığını görmekteyiz. Gene bir başka konu, kadınların karar alma mekanizmasındaki yeri konusunda ciddi biçimde bir eksiklik bulunmaktadır. Maalesef bu seçimlerde de buna uyulmamıştır. Bugün seçime bir hafta kala Türkiye'deki 34.000 belediye meclisi üyesinin ancak 539 tanesi kadındır. Halihazırda, Türkiye'de 3215 belediye'nin 17 tanesinde kadın belediye başkanı bulunmaktadır.

Gelir dağılımında adaletin sağlanmasının ön koşulu yerel yönetimlerden geçiyor. Birlik, gelir dağılımı adaleti için çok politika geliştiriyor, pek çok fon desteği sağlıyor. Örneğin, Yunanistan kendi ülkesini tam 13 istatistik bölgesine ayırmış ve bu bölgesel kalkınma fonlarından yararlanmak için de AB'den toplam 35 milyar Euro fon almış. Yeni üyelere verilmesi beklenen toplam fon, sadece bu kalkınma projeleri için 26 milyar Euro. Bunun dışında Bulgaristan'a 6, Romanya'ya 8 milyar Euro fon desteği sağlanacak. Peki ya Türkiye? Türkiye'de ne bölgesel yönetim var, ne de güncel bir bölgesel istatistiki ayırım. AB hibelerinden yararlanmanın yolu, en az %25 yerel katkıda bulunmaktan geçiyor. AB içinde yaygın olan yerel vergiler gerekiyor katkı olarak. Ama Türkiye'deki ne mali yapı, ne kanunlar, ne de anayasa, yerel yönetimlere geniş kapsamlı vergi toplama yetkisi vermiyor. Yerel vergi koyma yetkisi olmadığı için de yerel yönetimlerin fon sağlaması şimdilik çok zor görünüyor.

Avrupa Yolunda Hukuk

AB topraklarının bulunduğu kıtada farklı kültürler, diller, ırklar, nüfuslar ve devletler var. Birliğin temel felsefesi "hepimiz biriz, hepimiz farklıyız" şeklinde. İşte bu yüzden Fransızlar Fransız, Almanlar Alman, İtalyanlar İtalyan kimliğini koruyor. Toplamda şu anki sayısıyla 25 ülkeye birden AB ismi veriliyor. İşte AB hukuku da aynı bu mantıkla kurulu. AB hukuku şunu söylüyor; "Her ülkenin hukuku farklı olabilir. Fakat ulusüstü seviyede ortak hukuksal birlik gerekli.

AB hukuku, ulusal yasalara ve anayasalara üstündür ve tüm AB ülkelerinde doğrudan uygulanma etkisine sahiptir. Tabii, üye ülkeler bu hukukun oluşmasına, karar mekanizmalarının bir parçası olarak katılırlar.

AB hukukunun kaynakları şunlardır:

1. Kurucu antlaşmalar ve bunları değiştiren ek antlaşmalar (Roma, Avrupa Tek Senedi, Maastricht, Amsterdam, Nice, ...)
2. AB mevzuatı: Tüzük (ulusal hukuka üstün AB yasası), Yönerge (çerçeve yasa, ulusal yasalarla içi doldurulur), Karar (bir ülke ve konuya yönelik yasa).
3. AB Adalet Divanı içtihadı: en yüksek mahkemenin aldığı kararlar yasa etkisine sahiptir.
4. Uluslararası anlaşmalar: Örneğin 1963 yılında Ankara'da Türkiye ile imzalanan Oraklık Anlaşması.

Prof. Dr.Haluk Kabaalioglu (Yeditepe Ün. Hukuk Fakültesi Dekanı)

AB aslında ulusüstü bir siyasi güç niteliğinde. Çünkü, AB'nin kurucu antlaşmaları anayasası niteliğindedir. Bu kurucu antlaşmalar, hükümleri uyarınca kurulmuş olan kurumlar olan Komisyon, Bakanlar Konseyi ve Avrupa Parlamentosu ile yürütüme ve yasama sürecini gerçekleştirir. AB'de bir yasanın çıkması için önce icra organı niteliğinde olan Komisyon yani hükümet niteliğinde olan Komisyon bir tasarı hazırlar. Bu Konsey'e ve parlamento'ya gider. Konusuna göre öngörülen farklı yöntemlerle bu iki kurum yasayı onaylar. Komisyon tarafından hazırlanmış olan taslak kabul edildiği zaman söz konusu tüzük, AB'ye üye ülkelerin hepsinin resmi dilinde "AB Resmi Gazetesi"nde yayınlanır. Resmi Gazete'de yayınlanır yayımlanmaz söz konusu AB tüzüğü bütün ülkelerde anında yürürlüğe girer. İşte AB'nin yasama faaliyetleri böylelikle ulusüstü organlarca gerçekleştirilmiş olur Bir de Lüksemburg'da "AB Adalet Divanı" vardır. Bu da AB'nin yargı organı niteliğindedir. Adalet Divanı bir anayasa mahkemesi gibi çalışır, yani AB kurumlarının çıkarmış olduğu yasama işlemlerinin anayasaları niteliğinde olan kurucu antlaşmalara uygun olup olmadığını denetler. AB kurumlarının yapmış olduğu idari işlemlerin ve eylemlerin yargı denetimini yapar. Onun için hem bir anayasa mahkemesi gibidir, hem bir Danıştay yani yüksek idare mahkemesi gibidir.

Türkiye’de sık sık tartışılan konuların başında AB hukuku ile Türkiye’nin hukuksal yapısının uyumlaştırılması var. Peki bu süreçte, Türkiye’nin hukuksal yapısının değişmesi konusu nasıl gündeme gelecek?

Dr. Bahadır Kaleağası (TÜSİAD AB Temsilcisi - Brüksel)

Müzakere süreci zaten tamamen bu konuya odaklıdır. Müzakere edilen konular aday ülkenin müzakereler süresince AB’nin hukukuna uyumu için değişik alanlarda kaydettiği mesafenin değerlendirilmesidir. Örneğin, çevre hukuku, tüketici haklarının korunması, ulaştırma ve ortak tarım politikası gibi alanlarda AB hukukuna uymasındır. Bu nasıl olur? Ne müzakere edilir? Aday ülke yavaş yavaş AB’nin bu mevzuatına hangi hızda uyacağını müzakere eder. Beş yıl mı olur, on yıl mı gerekir? Birtakım istisnai geçiş dönemleri mi oluşturulur? Bunlar ele alınır. Ayrıca, söz konusu mevzuat uyumum Tüzük değil de yönerge olduğu zaman, bunu uyulamaya geçirecek ulusal yasalar gereklidir. Bu yönde aday ülkenin yaptıkları "yeterli mi değil mi?" müzakere edilir. Sonuçta, çok önemli bir hukuksal değişim bekliyor Türkiye’yi. Bundan sonraki dönemde toplumun her kesimini ilgilendiren bir hukuksal değişim sürecine gireceğiz. Bu hukuksal değişim sadece yasa metinlerinde kalmayacak, günlük hayatımıza da yansıyor. Günlük hayatı düzenleyen hukuk kurallarının büyük çoğunluğu AB ile müzakere sürecinden etkilenecek. Otobüs beklerken, kapısını açıp taksiye bindiğimiz, yolda adımımızı kaldırma attığımız, bir markette elimizi raftaki mala uzattığımız anlardan itibaren karşımıza çıkacak olan, kapsamlı bir hukuksal zemin değişikliği olacak.

Gerçekten de krizlik bir dönemden geçiyor Türkiye. AB’ye uyum sürecinde en önemli kilometre taşı malum Kopenhag Kriterlerinin tutturulması. Bu konuda adımlar yasal uyumla sağlanacak. Hepimiz biliyoruz, insan hakları konusunda eksiklikler var. Bunlar yasal düzenlemelerle sağlanıyor. Sonra azınlık haklarına yönelik tedbirlerin alınması için de yasal değişiklikler gündeme geldi, geliyor. Ama yine de eksiklikler göz ardı edilmemeli.

Prof. Süheyl Batum (Bahçeşehir Üniversitesi Rektörü)

AB’ye uyum veya üyelik sürecinde Türkiye’nin, bütün üye ülkelerde olduğu gibi, hukukunu AB hukuku ile uyumlaştırması lazım. AB hukuku ile uyumlaştırmak dediğimizde ne yapılacak? Çok değişik kanunlardan, çok değişik maddelerden, çok değişik idari işlemlerden oluşan bir bütün var önünüzde. Ulusal hukuku, AB hukuku ile uyumlaştırmak deyince, bunların hepsini tek tek, madde madde AB hukuku ile uyumlaştırmak diye bir şey çıkmaz ortaya. Çünkü her ülkenin kendine özgü bir hukuk sistemi vardır, bir hukuk anlayışı vardır. Ama asgari veya belirli ölçülerde, belirli ilkelerin müzakereler öncesinde önkoşul olarak mutlaka aynı olması gerekir. AB, özellikle "anayasal açıdan kamu hukuku alanında belirli ilkeleri mutlaka benimseyeceksiniz" diyor. Türkiye dinamik ve hızlı bir sürece hazırlanıyor. Bu dönem hızlı olacak ama zor da olacak mı?

Uyumun sağlanması konusunda zaten 2001’den yaşananları hepimiz aşağı yukarı gözlemledik, biliyoruz. Şimdi bunlardan bazılarını gerçekleştirmek çok zor oldu zaten. Ama yapıldı.

Gözaltı sürelerinde, düşünce özgürlüğü alanında, yargının işleyişinde birçok tartışmalar oldu. Bunları gerçekleştirmek kolay olmadı. Tabii ki kolay da değil. Neden? Bir devletteki yerleşik yasama, yürütme, yargı bunların bağlı olduğu idare belirli sistemlere alışır ve bu sistemler bir zaman sonra şöyle algılanmaya başlar: " bizim ülkemizde bu böyle..." Ama belirli ortak noktalarda birlemek elzemdir. Çünkü konunuz insandır. Konunuz insanlar arasındaki ilişkilerdir. Konunuz devletle insan arasındaki ilişkilerdir. Belirli ortak noktalarda mutlaka birleşeceksiniz. Belirli ilkeleri koruyacaksınız.

Gümrük Birliği Ne Kazandırdı?

Gümrük Birliği, 1 Ocak 1996 gününden bu yana Türkiye ile AB arasında yürürlükte. Gümrük Birliği nedir? neleri öngörüyor?" önce bunları kısaca bir hatırlayalım.

Gümrük Birliği; öncelikle sanayi mallarına uygulanan gümrük vergilerinin, eş etkili vergilerin ve miktar kısıtlamalarının kaldırılmasını öngörüyor. Vergilere ilişkin bu düzenlemenin yanı sıra birlik dışında kalan üçüncü ülkelerle yapılan ithalatta AB ortak gümrük tarifesinin uygulandığı bir sistemin geçerli olmasını da kabul ediyor. Gümrük Birliği'nin esası, malların hiçbir engellemeyle karşılaşmadan Gümrük Birliği sınırları içerisinde serbestçe dolaşımına imkan tanınması.

AB ülkeleri bugün Türkiye'nin en önemli ihracat partnerleri olmayı sürdürüyorlar. Almanya Türkiye'den hem en çok mal alan ülke aynı zamanda Türkiye'ye en çok turist gönderen ülke Türkiye'nin döviz gelirinin büyük kısmını Almanya sağlıyor. Benzer şekilde Fransa, İtalya, İspanya, İngiltere Türkiye'nin önemli dış ticaret partnerleri. Ancak tüm bunlara rağmen Gümrük Birliği hep eleştirildi Türkiye'de. Dış ticaret ne zaman açık verse günah keçisi olarak hep Gümrük Birliği gösterildi.

Dr. Bahadır Kaleağası (TÜSİAD Brüksel Temsilcisi)

Gümrük Birliği'nden zarar ettik diyebilmek için kendi paramızla aldığımız fazladan olan ürünlerin, bize ya zorla satılmış olması gerek, ya piyasa değerinden daha fazlaya satılmış olması gerek, ya da bozuk çıkmış olmaları gerek. Böyle bir şey yok. Biz Gümrük Birliği'ne girdikten sonra ilk yıllarda, AB'den fazladan ortalama 4 milyar Euro'luk mal aldık. Bunu kendi isteğimizle aldık, niye aldık ve neydi bu mallar? Her şeyden önce şunu görmek gerekiyor, bu dış ticaret açığının %90'a yakını tüketim malları değildir. Sanayinin zaten kullandığı ve zaten ithal ettiği ara ürünlerdir, ham maddedir, sanayide kullanılan diğer mamullerdir, parçalardır dolayısıyla bunlar sanayiye daha ucuza gelmeye başladılar ve AB'den daha ucuza gelmeye başladıkları için Meksika yerine, Rusya yerine örneğin AB'den satın almaya başladık. Çıkarımız orada olduğu için. Dolayısıyla, bu ticaret açığı hikayesi başlı başına aslında maalesef siyasi ve bilimsel bir yalan olabilmekte bazı kişilerin söyleminde, o bakımdan buna çok dikkat etmek gerekiyor.

Süreci yakından izleyenler arasında iş dünyası başı çekiyor elbette. İş dünyası temsilcileri de gümrük birliğinin faydalarına dikkat çekiyor.

Nur Ger (İşkadını)

Gümrük Birliği sürecini 2 yıl yaşamış birisi olarak üstelik hem hazır hem konfeksiyon sektöründe, hem de yatırım yapan bir sanayici olarak ben Gümrük Birliği'ne çok destek vermiş, inanmış, daha doğrusu AB projesine inanmış birisiyim. Gümrük Birliği'ne ya olmasaydı diyerek yaklaşmayı daha doğru buluyorum. Şöyle ki; Avrupa pazarı ile entegre olduğumuz,

açıldığımız ve kabuğumuzdan sıyrıldığımız, rekabette bir adım öne geçtiğimiz, ekonomik olarak çok büyük bir pazara hitap edebilmek için ölçek değiştirdiğimiz ve dünya ekonomisi ile birleşmek üzere adım attığımız bir alan diye görüyorum Gümrük Birliği'ni. Ayrıca AB ile beraberliğimizin bir adımıydı, bir ön adımıydı.

Prof.Dr. Emre Alkin (TİM Genel Sekreteri)

Gümrük Birliği'ni tek bir proje olarak ele alırsanız her ülkenin kendine göre avantajı ve dezavantajı oldu ama dezavantaj kelimesi kötü. O yüzden biraz Avrupalı bir deyim kullanırsak hem avantajı oldu, hem de bazı riskleri oluştu diyelim. Tek bir gümrük tarifesini yani ortak bir gümrük tarifesini, bunun haricinde üçüncü ülkelere tek tarife uygulama veya tarifeleri kaldırmak kendi içinde karşı tarafa da yani üye olmayan ülkelere de bir başka tarife uygulaması ki en baştan sona olumlu bir fikirdi. Fakat bu Avrupa Ekonomik Topluluğu'ndan Gümrük Birliği'ne geçiş sürecinde düşünülen bir şeydi ve iş AB projesine dönüştüğünde aslına bakarsanız Gümrük Birliği'nin doğası da biraz yok oldu. Şimdi baktığımızda, Türkiye ihracatının en azından toplamda Türkiye dış ticaretinin son 10 yılda inanılmaz bir büyüklüğe, inanılmaz bir hıza ulaştığını görüyoruz. Fakat burada, Türkiye'nin aynı zamanda bir kimlik problemi var, bu da bununla beraber peşi sıra geliyor. Sokaktaki bir vatandaşı çevirdiğinizde, sen Avrupalı mısın? diyorsunuz, cevap veremiyor, sen Asyalı mısın? asla hayır, peki sen nesen? ben Türküm, peki sen hangi coğrafyaya hakimsin? burada Avrasya deniyor ama bu hem Fenerbahçeli olup hem Galatasaraylı olmak gibi bir şey. Bunun tam tarifini veremiyoruz, bu tarafsızlık Gümrük Birliği'nin de kimin lehine, kimin aleyhine olduğu konusundaki tarifi de zorlaştırıyor.

Gümrük Birliği ile ilgili ilk günden beri tartışılan konu, Türkiye'ye neye mal olduğu sorusu. Gümrük Birliği ithalata getirilen serbestlik yüzünden dış ticaret açıklarını mı körükledi, yoksa ihracatta Türkiye'nin önünü mü açtı ?

Günhan Karakullukçu (Ekonomist)

Böyle önemli bir konuya perakende durumları değerlendirerek yaklaşmak mümkün değil. Yani dış ticarete veya ülkenin genel ekonomik gidişatında meydana gelen değişiklikleri Gümrük Birliği ile ilgili mülahazalarla açıklamak yerinde bir davranış değil. Ben Gümrük Birliği'nin karşısında olan birisi değilim ama Gümrük Birliği'nin yarattığı sonuçlardan çok Gümrük Birliği'nin yapılış şekliyle ilgili eleştirileri olan bir iktisatçıyım. Türkiye, 1996 yılında Gümrük Birliği değil, ama aynı sonucu doğuracak şekilde bir serbest ticaret anlaşması yapmış olsaydı, Gümrük Birliği ile ilgili bugün sizin avantaj olarak saydıklarınızı, başkalarının dezavantaj olarak saydıklarını yaşayacaktı. Ancak, iktisadi anlamda baktığımızda Türkiye'nin dış ticaretinin serbestleşmesini, Türkiye'nin sermaye hareketlerine açık bir ülke olmasını bir stratejik, uzun vadeli bir tercih olarak ortaya koyduğunuzda artık Gümrük Birliği'nin Türkiye'ye zarar verdiği şeklinde bir tezi savunma imkanınız ortadan kalkar.

Tartışmalar uzayıp gidiyor. Ancak şunu da unutmamak lazım; Gümrük Birliği kapsamına giren tüm ürünlerde Türkiye’de bir kalite yükselmesi yaşandı. Türkiye’nin 2003 yılında ihracatı 48 milyar \$ oldu ve bu bir rekordu. Dolayısıyla, Gümrük Birliği sayesinde Türkiye AB’ye üyelik yolunda hızlı adımlar atabilir, ticaretini geliştirdiği Avrupalı devletler sayesinde Türkiye diğer adaylara kıyasla üyelik yolunda çok daha hızlı ilerleyebilir.

6. Çerçeve Programı, Geleceğe Yatırım

AB, 2010 yılına kadar bilim ve teknolojide en ilerlemiş toplumu oluşturmak istiyor. Bu görkemli hedefin aracı da, 6. Çerçeve Programı ismiyle anılan maddi destek programı. AB fonlarından 6. Çerçeve Programı'na 5 yılda aktarılacak toplam para 17.2 milyar Euro. Her ülke ne kadar proje gerçekleştirebilir kabul ettirirse o kadar pay alabiliyor bu paradan.

AB'nin programla hedeflediği tüm üyeleri kapsayan bir Avrupa araştırma alanı yaratmak ve bu alanda ortak araştırmalar yapmak. Ayrıca, programla, bilgilerin ve sonuçların paylaşarak sinerji yaratılması da amaçlanıyor. Bunlarla birlikte, 6.Çerçeve Programı'nda birkaç ülkenin, kişinin ve kuruluşun bir araya gelmesi de teşvik ediliyor. Yani amaç güç birliği sağlamak. Japonya ve ABD ile kıyaslandığında AB'nin bu alana daha az finansasman ayırmış olduğu görülüyor. Araştırma ve geliştirmeye milli gelirden ayrılan pay AB'de sadece % 1.9, Japonya'da % 3, Amerika'da % 2.6. Aynı oran Türkiye'de ise sadece % 0.67. AB'yi yönetenler bu tabloyu değiştirmek istiyorlar ve bu nedenle de 6. Çerçeve'de çok özenle seçilmiş birtakım stratejik alanlar belirlenmiş durumda.

Bunlar; yaşam bilimleri, genetik bilimi, biyoteknoloji, bilgi toplumu teknolojileri, nano teknolojiler, akıllı malzemeler, havacılık, uzay, gıda güvenliği, sürdürülebilir kalkınma, bilgi toplumu ve yurttaş yönetişimi gibi öncelikli tematik alanlar. Yani her isteyen her konuda proje yapıp, bu programdan yararlanamıyor.

6. Çerçeve Programı'na uygun projelerin özellikleri ise birbirinden farklı alanları kapsayabiliyor. 6. Çerçeve Programı'ndan yararlanmak isteyen bir "proje" yukarıda sayılan konularla (tematik öncelikler) ilgili olmalı. Proje iki yıldan uzun süreli olmalı, teknolojinin en uç noktasını daha da ileri götürme potansiyeli bulunmalı, teknolojik riski iyi tanımlanmış olmalı ve halen devam etmekte olan çalışmalar tekrar edilmemeli. Yani başlamış olan bir alan için bu yardımı alamıyor proje sahipleri.

Programla hedeflenen bir başka unsur da AB ile iş ilişkilerinin oluşturulması. Yani birkaç ülkeden kurumlar, kişiler, kuruluşlar bir araya gelmeli. Daha büyük bir projeye katkı sağlama boyutu olmalı ve çalışmaya başlamak için de projenin 6 ila 12 ay ön hazırlık süresi olmalı.

Bu öncelikler arasında belki en önemlisi projenin bir başka ülkenin kurum ve kuruluşu ile birlikte yürütülmek zorunda olması.

Dr. Erbil Payzın (Payzın Danışmanlık Yönetim Kurulu Başkanı)

6. Çerçeve Programı AB'den para almak için kurulmuş bir program değil. AB ülkeleri içinde, Ar-Ge destekleri içinde, ülkelerin kendi verdikleri destekler var. Bu 6. Çerçeve Programı'ndan verilen destekler onun ancak % 5'i civarında oluyor. Asıl amaç sınır ötesi işbirlikleri özendirmek ve burada değişik ülkelerden değişik şirketlerin beraber bir şeyler yapması.

Gelelim 6. Çerçeve Programı'nın Türkiye için önemine.

Türkiye ilk defa bir çerçeve programa dahil oluyor. Türkiye'deki kurum ve kuruluşlar hatta kişiler 6. Çerçeve'den yararlanabiliyorlar artık. 6. Çerçeve Programı'na katılmanın Türkiye'ye maliyeti 4 yıllık bir ödeme sürecinde yaklaşık 250 milyon Euro. Program kapsamında TÜBİTAK'ın önemli bir görevi var. TÜBİTAK'ın görevi ulusal irtibat kuruluşu olmak. Genel olarak KOBİ'lerin yani küçük ve orta boy işletmelerin bu programdan alacakları pay da % 15 seviyesinde. Bu da Türkiye ekonomisinin lokomotifi olarak nitelendirilen KOBİ'ler için oldukça önemli bir fırsat. KOBİ'lerin bu fon sayesinde özellikle bilim ve teknoloji alanında projeler için destek bulmaları mümkün. 6 Çerçeve Programı ile üniversiteler, araştırma enstitüleri, kamu ve sanayi kuruluşları ile KOBİ'ler arasındaki işbirliğini artırarak kritik araştırmacı kitlesi oluşturmak ve güçlendirmek hedefleniyor.

Abdülkadir Uslu (Denizli Sanayi Odası Başkanı)

Pamukkale Üniversitesi'nden üç tane profesör arkadaşımız Denizli Sanayi Odası'nın bünyesine alındı. TÜBİTAK'la işbirliği yaparak Denizli'de altı, yedi sanayiciyi de pilot sanayici seçerek, proje geliştiriyoruz. Bunların içerisinde 3 milyon Euro'luk bir projeyi AB Genel Sekreterliği Ankara Bürosu'na sunduk. Kabul ettirdik. Yani bu işe en hızlı şekilde adapte olmaya çalışan, en hızlı şekilde proje üretmeye çalışan Denizli var bildiğim kadarıyla. Bunun dışında İstanbul'dan 1-2 proje var. AB yetkilileri ile ve Ankara'daki yetkililerle ve TÜBİTAK yetkilileri ile bizim görüşmelerimizde en büyük sıkıntı ise şu; küçük ve ortak ölçekli firmalarımız (KOBİ'ler) proje üretilmiyor. Proje sıkıntısı var. Bunları aşmak için Pamukkale Üniversitesi ile işbirliği yaparak, 6 tane firma üzerinde şu anda çalışma yapıyoruz.

6. Çerçeve Programı'nın içeriği sadece KOBİ'lerle ilgili değil, başka içerikleri de var. Bu programdan yararlanabilecekler arasında kadın girişimciler ve akademisyenler de var. Bu da önemli bir nokta. Örneğin maddi imkanı dar olan akademisyenler de bu program çerçevesinde yer alan "Marie Cure" araştırma burslarından yararlanma imkanına sahip.

Türkiyeli KOBİ'ler ve Avrupalı Pazarlar

Bizler Türkiye'de KOBİ'leri basitçe küçük ve orta boy işletmeler olarak tanımlıyoruz. Ama bu noktada büyük bir sorun var. O da küçük ve orta boy sözünün göreceliliği. Türkiye'de tam 11 tane ayrı KOBİ tanımı var. Bazı tanımlarda işletmelerin istihdam gücü, bazılarında ise sermaye gücü ön plana çıkıyor. Ama, Sanayi Bakanlığı'na bağlı KOSGEB'in ve KOBİ'lere kredi veren tek kuruluş olan Halk Bankası'nın tanımları genelde referans kabul ediliyor. **"Türkiye'de, 1 kişiden 150 kişiye kadar işçi çalıştıran yerlere KOBİ deniyor."** Eğer bu tanımı referans alırsak Türkiye'de 1.150.000 adet KOBİ var.

Avrupa'da durum farklı. Avrupa'da KOBİ tanımı işletmelerin yıllık cirosu, kurulu sermayesi ve çalıştırdığı işçi sayısına göre yapılıyor. Örneğin; Fransa'da çalışan sayısı 500'e kadar olan işyerleri küçük işletmeler, 500'den fazla çalışanı olan işyerleri ise büyük işletmeler olarak anılıyor. Avrupa Yatırım Bankası kriterini geçerli kabul etmek gerekirse, KOBİ olmak için işçi sayısının 500'ü aşmaması gerekiyor. Dolayısıyla, eğer ülkede bir vergi istisnası, bir teşvik, ya da bir yatırım kolaylığı varsa ilgili işletmeler ne olduklarını hangi tanıma girdiklerini çok iyi biliyorlar. Küçükse küçük işletme olarak istisna ve teşviklerden yararlanıyor ya da yatırım planlarını ona göre planlıyor. Büyükse yine büyük işletme olmanın gerektirdiği ölçülerde yatırım ve istihdam politikasını belirliyor.

Türkiye'nin KOBİ'lerinin sorunları gerçekten saymakla bitmez. Devlet tarafından KOBİ'ler için kesin bir tanım yapılmıyor. Ama aslında bu sorunlardan sadece biri. KOSGEB'i ve Halk Bankası'nı referans kabul edip 1 ila 150 kişinin çalıştığı yerlere KOBİ dersek, bu durumda Türkiye'deki işletmelerin % 99.5'inin KOBİ olduğu sonucuna varıyoruz. Bu gerçekten çok büyük bir rakam.

Bu durumda bankalardan bizim büyük holding dediğimiz kuruluşlara kadar pek çok yer KOBİ tanımı içerisine giriyor ki bu aynı zamanda çok da büyük bir potansiyel demek.

Gözümüzde canlandırmaya çalışalım. Bir ülkede işletmelerin % 99.5'i KOBİ. Bu işletmeler istihdamın % 60'ını karşılıyor. Ama neredeyse tüm ekonomik faaliyetleri sırtlayan bu işletmeler ülkenin ulusal zenginliğine sadece % 20 katma değer sağlayabiliyor.

Avrupa'da da Türkiye'ye benzer nitelikte işletmelerin % 90'lık bölümü KOBİ. Orada da ülkedeki işgücünün yarısından çoğu küçük ve orta boy işletmelerde çalışıyor. Ama Avrupa'da KOBİ'lerin ulusal zenginliğe katkısı % 85'lerde seyrediyor. Yani Türkiye'de KOBİ'ler milli gelir artışına yeterince çare olamıyor, Avrupa'da oluyor.

Peki neden?

Zülfikar Doğan (Akşam Gazetesi, Gazeteci – Yazar)

KOBİ'lerin AB fonlarından yararlanması için bilgilendirme işlemlerini yoğun bir şekilde yapmak lazım. Çünkü bunların çoğu hangi kaynaklardan bilgi alabileceklerini, nereden finansman sağlayabileceklerini, hangi yollarla dışa açabileceklerini bilmiyorlar. Profesyonel eleman istihdamı da çok maliyetli olduğu için böyle bir olanaktan da yoksunlar ama Türkiye teşvik politikasını ve stratejisini hem belirli sektörlerde yoğunlaştırarak, hem de KOBİ'leri birinci plana alarak yönlendirdiği takdirde sanıyorum önümüzdeki 4-5 yıl içerisinde Anadolu başta olmak üzere İstanbul ve diğer gelişmiş illerdeki bu tür orta boy işletmelerin de ekonomiye kazandırılması, katkılarının artırılmasıyla çok daha büyük sıçramalar yapılabilir.

AB'nin 6. Çerçeve Programı KOBİ'ler için bulunmaz bir nimet. Araştırma geliştirmeye, bilime, verimliliğe yapılacak her türlü katkının arkasında 6. Çerçeve Programından gelecek desteğin çok önemli bir rolü var. KOBİ'lerin elektronik yaşama uzak olmaları pek çok fırsatın da elden kaçıp gitmesine neden oluyor.

Prof.Dr.Kenan Mortan (Mimar Sinan Üniversitesi Öğretim Üyesi)

AB'nin özellikle 6. Çerçeve Programı'na katılım konusundaki ilk rakamlar çok umut verici değil. Bu konuda programa ruh veren insanların da çabasını bildiğim için biraz ondan yana 6. Çerçeve Programı'na katılım konusunda yüreklendirmemiz lazım. Sektör tariflerini biz netleştirdiğimiz oranda KOBİ'lere daha fazla şans verebiliriz.

İkincisi, geçen seneden bu yana KOBİ'ler kamu yatırımlarına AB'nde katılma hakkına eriştiler. Fakat bunu çok fazla kullandıkları söylenemez. Çok küçük ihaleler de olsa bile Çekoslovakya'da, Fransa'da, Lüksemburg'da bu tür yatırımlara teklif alma sürecini hızlandırmamız bile KOBİ'lerin uluslararası özellik kazanmalarında önemli bir evre olabilecektir.

AB'nin 6. Çerçeve Programı'nda KOBİ'lerin kullanımına sunduğu 1.7 milyar Euro'luk bütçe var. Bunun yanı sıra, yine AB'nin, sanayi ile üniversiteler yan yana gelsin diye harcamayı göze aldığı 430 milyon Euro'luk bir fon daha var. Yani 4 senede dağıtılacak toplam 2.13 milyar Euro söz konusu. Peki KOBİ'ler bu kaynaktan nasıl yararlanacaklar ?

Prof.Dr.Nuri Akkaş (TÜBİTAK Ulusal Koordinasyon Temsilcisi)

1.7 milyar Euro'luk bir kaynak öncelikle araştırma alanlarında var. 430 milyon EURO'luk ikinci kaynak da KOBİ'lerin ve araştırmacıların yani üniversite mensuplarının veya merkez araştırmacılarının işbirliğini teşvik için ayrılmış durumda. Yani toplam olarak 2.13 milyar Euro civarında bir kaynak KOBİ'ler için ayrılmış durumda. Bunlar 4 senelik bütçeler. Bu kaynaklardan nasıl yararlanılır? Bu sorunun cevabı internette. Size kısaca sitenin adresini

vereyim. www.cordis.lu/fp6. Dolayısıyla, işletmelerimiz internet kullanabilmeli veya bunun hizmetini alabilmeli. Ayrıca, bu kaynaklardan yararlanabilmesi için üniversitelerin ve/veya araştırma merkezlerinin araştırmacıları ile işbirliği yapmaları gerek. Bu işbirliği çok önemli. 2003 yılı projeleri kapandı, sonuçlandı. İkinci çağrılar 2003 yılının sonbaharında başlıyor. Son başvuru tarihi 2004 yılı başlangıcı. Şubat 2004 civarı. KOBİ'lerimiz ve araştırmacılarımız bir an önce gerekli işbirliklerini oluşturmaya başlamalıdır. TÜBİTAK bu amaçla her türlü katkıda bulunmaya hazırdır.

KOBİ'ler toplamı 2.1 milyar Euro'yu bulan bu fonlardan haberdar olmak istiyorlarsa www.cordis.lu/fp6 adresinden ulaşabiliyorlar bu fonlara. Yine KOBİ'ler bilgi alışverişi için ncpfood@tubitak.gov.tr adresine elektronik posta gönderebilir çerçeve programından nasıl faydalanacaklarını bu yolla öğrenebilirler.

Avrupa ile Mali İşbirliği

Türkiye-AB arasındaki mali işbirliği, AB ilişkilerinde çok ciddi bir boyutu oluşturuyor. Özellikle, 1999 yılında Helsinki'de alınan karardan sonra yani Türkiye'nin resmen AB adaylığının başladığı günden sonra mali işbirliği daha da önem kazanmıştır. Türkiye şimdilik sadece aday ülke. Ancak, süreç üyeliğe doğru gidiyor ve üyeliğe giden yolda Türkiye'yi nelerin beklediğini de artık aşağı yukarı hepimiz biliyoruz.

Siyasi kriterlere uyum ilk önce yerine getirilmesi gereken konu. Ama sadece önemli olan bu değil Ekonomik uyum, yaşam koşullarının AB standartlarına çekilmesi, gelir dağılımındaki farklılıkların ortadan kaldırılması, yani yaşamın her noktasında Avrupa ile uyumun sağlanması asıl hedef. İşte bu yüzden AB'nin mali yardımları daha doğrusu Türkiye'nin AB ile mali işbirliği önemli.

Dr. Bahadır Kaleağası (TÜSİAD Brüksel Temsilcisi)

Mali ilişkiler tabii ki AB'nin bir ülkeyi ihya etme aracı değil. Zaten miktarlara baktığımızda da, bu konuda oldukça düşük tutarlar söz konusu. Dolayısıyla, mali işbirliğine niteliği açısından bakmakta yarar var. Bu sonuçta belli projelere ve kar amacı gütmeyen ve normal koşullarda finansman sağlaması zor olan projelere doğrudan kaynak sağlayarak aslında bazı kilitlenmeleri çözebilen ve nitelik olarak da çok önemli artılar yaratabilen bir işbirliğidir. Belli bir mantıkla yönetiliyor. Bir kısmı doğrudan Türkiye'ye olan hibeler ve yardımlar, Türkiye'nin AB'ye uyum sağlaması çalışmalarına gitmekte. Mevzuat uyumu var, bürokrasinin eğitimi var, Türkiye'deki birtakım altyapısal değişiklikler var. Kredilere baktığımızda, bazı projeler var ki, belediyelerin özellikle veya enerjiyle ilgili projeler ulaştırmayla ilgili projeler uluslararası piyasalardan bulunabileceğinden çok daha ucuz koşullarda kredi söz konusu. Deprem sonrası yeniden inşaatla ilgili konularda yine böyle oldu. Eğitim projelerinde yine aynı şey söz konusu. Diğer taraftan işbirliği projelerine baktığımızda orada da miktarlar iyi ama onun ötesinde finansman imkanları bulunsan bile normal koşullarda başarılması zor olan birtakım işler başarılmakta. Örneğin, uluslararası öğrenci değişim projeleri, öğretim üyesi projelerinde Türk akademisyenlerin yer alması, araştırma geliştirme, teknoloji, çevreyi koruma. Tüm bu alanlarda Avrupa ülkelerinin tek tek yeterli görmeyip, kendi aralarında işbirliği geliştirdikleri alanlarda Türkiye'nin de yer alması söz konusu.

Mali işbirliği iki ana başlığa sahip. Bunlardan biri hibeler, diğeri ise krediler.

Hibeler adı üzerinde, karşılıksız verilen paralar. Hibe programı katılım öncesi süreci içeriyor. Örneğin; AB, Türkiye için 2000 ve 2006 yılları arasında kapsayan bir katılım öncesi hibe programı yaptı. Bu 6-7 yıllık süre için ortalama ödeme tutarı yılbaşında 177 milyon Euro şeklinde belirlendi. 2000 ve 2001'de Türkiye beklenenin üzerinde para kullandığı için 2002'de biriken 126

milyon Euro'luk hibeyi aldı. 2003'de de kullanılan para 144 milyon Euro oldu. 2004, 2005 ve 2006 için ise, toplam 1 milyar 50 milyon Euro kullanılacak. Hibe programları belli sınıflandırmalar yapılarak veriliyor. Örneğin; merkezi Avrupa ve Doğu Avrupa ülkelerine katılım öncesi ve verilen mali destek programları var. Bunlar PHARE. Yapısal politikaların hayata geçirilmesini öngören bir başka program daha var, ISPA. Kırsal kalkınma için planlanan program SAPARD. Yeniden yapılanma ekonomik gelişme ve istikrar amacıyla düzenlenen program ise, CARDS ve AB'nin Akdeniz'deki ortakları ile birlikte uygulamaya soktuğu MEDA.

Tunay İnce (ABGS Genel Sekreter Yardımcısı)

Örneğin 2002 yılında neticelendirilmiş ifade alma yöntemlerinin ve ifade odalarının geliştirilmesi diye bir proje vardır. Buna AB, 2.5 milyon Euro yardım ediyor. Bir sürü bu şekilde proje var. Bunlar 4 milyon Euro, 5 milyon Euro, 10 milyon Euro gibi tutarlarda. Ekonomik ve Sosyal uyum başlığı altında Türkiye'de bölgeler arası gelir eşitsizliklerini gidermek amacıyla bölgesel gelişme projelerine en büyük pay ayrılıyor. Bundan sonra da artan ölçüde ayrılmaya devam edilecek.

Kredilerde ise para çok daha büyük. Türkiye krediler konusunda şanslı bir ülke. Türkiye üyelik öncesi kredilerden de, "Avrupa Akdeniz Kolaylıkları" isimli kredilerden de faydalanma şansına sahip. Yani coğrafi konumu itibarıyla diğer aday ülkelerden biraz daha şanslı. Aynı şans Kıbrıs ve Malta için de geçerli. Ama Türkiye'nin Kıbrıs ve Malta'dan farklı olarak bir şans daha var. Türkiye, diğer aday ülkelerden farklı olarak Gümrük Birliği'ne de dahil olduğu için, 2000-2004 yılları arasında verilmesi öngörülen Gümrük Birliği'nin güçlendirilmesine yönelik 450 milyon Euro'luk krediden de faydalanma şansı var. AB'nin mantığı şu; adaylıktan üyeliğe doğru giden yolda musluklar mümkün olduğunca açılacak.

Dr. Bahadır Kaleağası (TÜSİAD Brüksel Temsilcisi)

Bir ülke AB'ye gireceği zaman mali yardım da artmakta. Bunun en önemli nedenlerinden bir tanesi o ülkenin birliğe girmesiyle, birliğin tek pazarı genişleyecek ama bir tek pazarın işleyebilmesi için dengesizliklerin, kopuklukların, ekonomik uçurumların olmaması gerekiyor. Dolayısıyla, o ülkeye yapılan yardım aslında Avrupa'ya yapılan yardım. Bu bakımdan AB daha bonkör davranabilmekte girecek olan ülkelere karşı.

Peki bu programlara kimler katılabilir?

Neredeyse ben proje yapmak istiyorum diyen herkes birliğe proje sunma şansına sahip. Ama bir şart var. Sunulacak projeler Türkiye'nin ulusal programında öngördüğü hedeflere uygun olmak zorunda. Bir küçük şart daha var. Bu projelerle ilgili ihaleye çıkmış olması gerekiyor. Yani AB Komisyonu'nun "ben Türkiye'de şu şu konularla ilgili bir proje gerçekleştirilmesini istiyorum" demesi ve bunun için bir ihale açmış olması gerekiyor.

Devletin "@" Hali

Lizbon Stratejisi AB'nin bir gelecek projeksiyonu. Bu strateji ile AB kendi geleceğinin çok da uzun vadeli değil, 10 yıl sonrasının sınırlarını çiziyor, hedeflerini belirliyor. "Lizbon Stratejisi Kararı" 23-24 Mart 2000 tarihinde Lizbon'da düzenlenen özel bir toplantıda alındı. AB, Lizbon Stratejisi'ni belirlerken küreselleşmenin giderek daha da hızlı gerçekleştiğinden yola çıktı. Bu çerçevede, sadece Avrupa'da ya da Amerika'da değil, tüm dünyada giderek daha fazla bilgiye dayalı yeni ekonominin ortaya çıkacağını hesapladı. AB bu çerçevede bilgiye dayalı ekonomilerin yarattığı fırsatlardan ve ortaya çıkması beklenen avantajlardan eksiksiz yararlanmak istedi. Bunun için de en doğru yolun geleceği hesaplamak olduğunu düşündü. Yani bir anlamda AB'nin teknisyenleri 23-24 Mart 2000 tarihlerinde Lizbon'da bir zaman yolculuğuna çıktılar. 10 yıl sonraya gittiler, o günü görmeye, anlamaya çalıştılar. 10 yıl sonra Avrupa ne durumda olursa modern dünyanın içinde daha aktif, daha verimli olur sorusuna yanıt aradılar. Birliğin teknik çalışanları, 2000 yılının Mart ayında, yani bundan tam 4 yıl önce, önümüzdeki 10 yıl için birliğe yeni, yepyeni stratejik bir hedef koydular ve bir cümle ile açıkladılar AB'nin bu gelecek stratejisini:

"Toplumsal bütünleşmeyle sürdürülebilir büyümeyi gerçekleştirebilecek, bilgiye dayalı, dünyanın en rekabetçi ve dinamik ekonomisi durumuna gelmek".

Dr. Bahadır Kaleağası (TÜSİAD Brüksel Temsilcisi)

Lizbon Stratejisi, bilgi toplumu, çevreyle ilgili boyutları gibi alanlarda iyi gitmekle beraber, özellikle bu makro ekonomik dengeler açısından maalesef iyi bir gidişat içinde değil. Reformlar yapılıyor, makro ekonomik göstergeler daha olumluya doğru yanıt veriyor. Fakat hedefler sözkonusu olduğunda gerek istihdamda, gerek büyümede olsun Avrupa'da sorunlar var. Burada tabii küresel gelişmeler, 11 Eylül'ün etkileri, ABD'nin kendisinin başka sorunlar içine girmesi, Uzak Doğu'nun bir türlü beklenen patlamayı yapmaması tüm bunlar Avrupa'nın ekonomisini etkilemekte. Bir de tabii iç politika var. Gündemde birçok reform var. Hükümetler bu reformları yapmaları gerektiğini biliyorlar. Fakat reformları yapmalarının sonucunda seçimleri de kaybedeceklerini biliyorlar. Yani Avrupa ekonomisinin uzun vadeli çıkarları için yapılması gereken, atılması gereken adımlar kısa vadede olumsuz sonuçlar doğuracağından ve seçmen de kısa vadedeki olumsuz sonuçlara olumsuz tepki vereceğinden hükümetler zor durumda kalmışlar. Ama en azından reçete belli, teşvik var, verilecek ilaçlar da belli.

Prof.Dr. Çelik Kurdoğlu (DEİK İcra Kurulu Üyesi)

Avrupa'nın kendisi nerede? Bazı ülkeler çok iyi bir performansı baştan beri sürdürüyorlar. Özellikle, bunlar İskandinav ülkeleri. Yani İsveç, Finlandiya ve Danimarka'da araştırma geliştirme harcamalarının GSYİH'ya % 3'lerin üzerine çıkmış durumda. Fevkalade başarılı gi-

diyorlar. Bu doğrudan doğruya kamu politikalarının bir sonucu olarak karşımıza çıkıyor. Diğer ülkelerde bunu görmüyoruz. Almanya'da, Fransa'da ve diğer AB ülkelerinde teknolojik gelişmeyi verimlilik artışını sağlama doğrultusunda kamu politikalarının yerleşemediğini ve AB'nin de, Avrupa Komisyonu'nun da bu konuda icra yetkisini yeterince verimli bir şekilde kullanamadığını görüyoruz. Bu AB çerçevesinde süre gelen bir tartışma. Hatta geçen aylar içinde yeni bir girişimde bulunuldu. AB'nin bahar doruğunda AB başkanlığı ve ülke başkanlıklarına iletilmek üzere "Avrupa Sanayiciler Yuvarlak Masası"nın bir girişimi oldu. Orada da gene aynı hususlar vurgulanıyor. Gidiş kötüdür. Kötüden kasıt nedir? Yine AB sınırları içinde kalalım, sonra Türkiye'ye geçelim. AB'ndeki büyük firmalar ya da orta boy lu firmalar, Ar-Ge yapabilecek kabiliyette olan, rekabet gücünde oyuncu olan firmalar araştırma yatırımlarını AB dışına kaydırıyor.

Bu noktada bir parantez açıp e-devlet tanımına da kısaca yer vermekte yarar var. "e-devlet" şöyle tanımlanıyor; vatandaşın devletle, devletin özel ve özerk kurumlarla, devletin kendi kurumları arasında ve devletlerin kendi aralarında varolan bilgi akışının dijital ortama taşınması yani kısacası hayatın her aşamasında işin içine bilgisayarların girmesi.

Güldener Sonumut (NTV Brüksel Muhabiri)

AB'nin "e" yönetim programı oldukça kapsamlı. Sadece internetin promosyonu için oluşturulan basit bir program veya bir çalışma değil. Bu çalışmanın bir felsefesi bulunuyor. E-yönetim ve e-devlet yani elektronik yönetim programı ile Avrupa Komisyonu birliğe aday ve üye ülkelerde idari işlemlerin elektronik ortamda gerçekleşmesini teşvik etmeyi amaçlıyor. Örneğin nüfus kimliği, emlak alımı, tapu kadastro, pasaport yenileme gibi işlemlerin devlet dairelerine gitmeden, internet üzerinden yapılmasını amaçlıyor. Vergi işlemleri ve ödemeleri, okul kayıtları ve vatandaşlık işlemlerinin de bu sayede yapılmasına imkan tanıyor. Avrupa Komisyonu'nun geliştirdiği e-devlet ve e-yönetim programı idari kurumlar hakkında elektronik ortamda bilgi dağıtımını destekliyor. Örneğin, AB'nin tüm kurumlarının faaliyetleri toplantıları ve yayınladıkları belgelere ulaşıyor. Sadece AB kurumları değil, üye ülkelerin yasama ve icra organlarının da, üniversitelerinin bilgileri de aynı şekilde bilgileri dağıtılıyor. Üniversiteye yazılmak için, sağlık işlemleri için e-devlet programları yurttaşları uzun kuyruklarda bekletmekten kurtarıyor. Bir başka deyişle, "e-governance" yani elektronik yönetimde torpile son veriyor. Bütün yurttaşlara fırsat eşitliği tanıyor, saydam yönetimi sağlıyor ve işlemleri hızlandırıyor. Resmi kurumların verimliliği artarken yolsuzluklar da bu şekilde engelleniyor.

Açtığımız parantezi biraz daha büyütüp, Türkiye'de "e-devlet" in nerede olduğuna da kısaca bakmak gerekiyor.

Faruk Eczacıbaşı (Türkiye Bilişim Vakfı Başkanı)

Türkiye'nin "e" devlete geçişte acele etmemesinin temel nedeni bunun sonuçlarının alınmasını biraz orta ve uzun vadeye hatta orta vadeye dayanması. Türkiye kısa dönemli sorunlara çözüm bulmak zorunda hissediyor kendini. Yani elektronik devletin önemini gündemde daha geri plana düşürüyor. Türkiye kısa dönemli sorunların üzerine odaklanmaya alışık bir ülke haline gelmiş. Burada asıl önemli olan konu bunu üretim amaçlı daha doğrusu belli bir şekilde katma değer amaçlı kullanmaya yönlendirmek. Eğitim alanında, araştırma geliştirme alanında veya birtakım konularda verimliliği sağlamaya yönelik kullanmak.

Peki Türkiye'de ekonomik gelişmenin lokomotifi olarak nitelendirilen KOBİ'ler elektronik devrimin neresinde?

Nejat Koçer (Gaziantep Sanayi Odası Başkanı)

"E-ticaret" konusu aslında dünyada yüz milyarlarca dolar bazında değerlendirilen çok büyük bir pastanın oluşturduğu bir ticaret kavramı. Ancak, Türkiye'de maalesef sadece şu anda şirketlerin kendi şirketlerini tanıtan bir web sayfasından, bir de şirketlerine ait e-mail numarasından oluşan bir konsepti yaratmak bile çok zor oldu. Hala binlerce firmanın tanıtıcı web sayfası veya bir e-mail'i bile bulunmamakta. Türkiye'de aslında e-devlet bugünlerde çok konuşuluyor ama e-ticaret kavramı maalesef çok geliştirilemedi. Ticaret portalları maalesef ortaya çıkarılamadı. Bir de e-ticaret konusunda özellikle internet ortamında alışveriş geliştirilemedi. Bu konuda hala Türk Ceza Kanunu'nun herhangi bir hükmü yok. Bu konuda suç işleyenler karşısında mahkemelerimiz sıkıntı yaşıyor. Bütün bunların beraber gelişmesi gerekiyordu aslında.

Lizbon Stratejisi konusunun içine açılan bu küçük parantezin ardından Lizbon Stratejisi konusuna kaldığımız yerden devam edelim.

AB, Lizbon Stratejisi ile 10 yıl sonrasının temel hedeflerini belli ediyor. Peki Türkiye'yi nasıl bir AB bekliyor?

Prof.Dr. Çelik Kurdoğlu (DEİK İcra Kurulu Üyesi)

Türkiye kendi ekonomik krizleriyle, siyasal krizleriyle uğraşırken AB'ni unuttu. AB'ni sadece "bana ne zaman tarih vereceksin?" diye bir ağılama duvarı haline getirdik. Yarın tarih veriyorum deseler, 5 - 10 sene sonra da üye olacaksınız deseler ne yapacağız? Hiçbir hazırlığımız yok. Yani politik olarak hazırlığımız olmadığı gibi, fikri planda da maalesef ne sanayimizin bu konuda bir hazırlığı var, ne insanlarımızın bir hazırlığı var. Çünkü biz tüketici olmaya alışan, düşünmeyi unutmış olan, araştırma geliştirmeyi zaten hiçbir zaman programımıza dahil etmemiş bir toplumuz. Bu karamsarlık sadece Türkiye'ye özgü değil. Diğer birtakım küçük Avrupa ülkeleri -yeni üye olacak olanları kastetmiyorum- ama Yunanistan, Portekiz için de tablo bundan çok farklı değil. Yani onlar da elbette ki Kuzey Avrupa'daki Finlandiya,

İsveç, Danimarka örneğinin çok uzağındalar. Bu istatistiklere bakınca onlar da zayıflar ama onlar bizi ilgilendirmiyor. Bizi ilgilendiren onlarla kıyaslanmayacak kadar büyük bir nüfusa ve potansiyele sahip olan yani bugün 35 milyon insanı 25 yaşın altında olan bir dinamit yığını var Türkiye’de. Bu dinamit yığını iyi şekilde de harekete geçirilebilir, kötü şekilde de. Kendi kendine bırakırsanız o dinamit kötü patlar. O zaman bu potansiyelin değerlendirilmesi lazım fakat maalesef biz bugüne kadar böyle şeyleri gündeme almadık. Ama esas lokomotifin sanayi olması lazım. Türkiye’de sanayinin yaptığı Ar-Ge’de olmayacak kadar, düşünülemeyecek kadar düşük. Diğer ülkelere baktığınızda bunun tersi bir durum söz konusu.

